

AZ ORSZÁGOS DIÁKNAPOK 25 ÉVES TÖRTÉNETE
ÉS SZEREPE A NEVELÉSBEN

D O K T O R I É R T E K E Z É S

A témát kijelölte: Dr. Nagy József egyetemi tanár

Irta és a Szegedi József Attila Tudományegyetem

BT Karához benyújtotta: ALBEL ANDOR

az MSZMP Békés megyei Bizottságának
politikai munkatársa

S Z E G E D, 1984.

Doktori értekezésemet Dr. Nagy József egyetemi tanár vezetésével készítettem, akinek dolgozatom tárgykörének elfogadásáért és kijelöléséért valamint messzemenő támogatásáért e helyen is köszönetet mondok.

Köszönöm Dr. Kékes Szabó Mihály adjunktus segítségét.

Köszönöm továbbá Dr. Huroczi László tanszékvezető egyetemi docens, Dr. Kaposi Márton docens és Dr. Marsi Gyula a Gyula városi PB első titkárának támogatását.

T A R T A L O M

I. Az Országos Diáknapok rendszere, funkciói és tartalma a diákok művelődésében és nevelésében.	3
1. Diákművelődés	3
2. Személyiségfejlesztés	6
3. A diákművelődés a permanens nevelés - művelődés folyamatában	9
4. Az ODN szerepe a művészeti nevelésben	12
5. Az ODN rendszere, ifjúságpolitikai és kulturális szerepe	15
II. Az Országos Diáknapok eredete, a felhívások története	30
1. Helikon	30
2. Helikon követői	38
3. Erkel Diákünnepek	42
III. Az Országos Diáknapok rendezvényeinek irányítása, szerveződése	63
1. Célok és feladatok	63
2. A rendezvény területi /horizontális/ fejlődése	70
3. A rendezvény vertikális szerveződése	76
4. Az érdekelt /meghirdető, irányító/ szervek együttműködése	79
5. Az EDÜ irányítása	84
6. Következtetések	88

IV. ODN rendszer elemeinek vizsgálata, döntően az	90
EDÜ rendezvényeinek tükrében	
1. Közművelődés a középiskolákban, szakmunkásképző	90
intézetekben	
2. A diák - közművelődés szerepe az amatőr művésze-	93
ti mozgalomban /1958-1980/	
3. Előadóművészetek és a pályázatok az ODN-on	99
- Előadóművészetek az EDÜ-n	101
4. A tantervek és az EDÜ-n bemutatott művek közöt-	
ti kapcsolat	111
5. Az ODN és hagyományok	116
6. Az ODN-rendezvények belső elemei, azok aránya,	119
az EDÜ-k fejlődésében	
7. Minősítés és díjazás az ODN-on	122
- ösztönzés és díjazás	125
8. Az Országos Diáknapok továbbfejlesztése a tervek	
és tapasztalatok tükrében	129
9. Táblázatok	133
V. Összegzés	139
Irodalomjegyzék	144
Tartalomjegyzék	1

I. Az Országos Diáknapok rendszere, funkciói és tartalma a diákok művelődésében és nevelésében

1. Diákművelődés

Témám szempontjából elengedhetetlennek látszik a művelődés - művelődési tevékenység és ennek összetevőire használatos fogálmaink felelevenítése, valamint a szervezett oktatás kereteiben résztvevő tanulókra történő leszűkítése.

Kiindulásként a Vitányi Iván által már leegyszerűsített művelődésfogalmat idézem:

"A művelődés ebben az értelmezésben az objektivációk teremtése, elsajátítása és a mindennapi gyakorlatban való használata: művelődés, önművelés és a kultúra által meghatározott társadalmi gyakorlat egyszerre" - a tanulók esetében tovább szűkül a meghatározás, az objektivációk megszerzésére, a tanulás folyamatában történő alkalmazásra.

Ezen fejezet alcíme körülírt egy olyan tevékenységet, melyet a tanulók közművelődésben való részvételének szoktunk nevezni, vagy még pontatlanabban tanulói /diák/ közművelődésnek. Hogyan szűkíthető, alkalmazható a közművelődés fogalma a tanulói "köz"-re?

Először is, ha a közművelődést az egész társadalom egyetemes művelődésének fogjuk fel, akkor szűkíteni kell arra a keretre, melyet a közművelés^x, de még

inkább a közoktatás^{XX} rendszere behatárol. /Jelen esetben a középfoku oktatás intézményrendszere/.

A "köz" szónak más jelentéseit már egyértelműbbé teszi az a tény, hogy tanulókról van szó.

Némi zavart okozhat a köz szó "nem professzionista" értelmezése, mivel a tanulók oldaláról nézve a művészeti iskolák tanulói professzionisták. Ettől eltekintve /illetve ezen tanulókat művelőként is felfogva/ elfogadható tehát a köz-nek a tanulók tömege. A mindennapi gyakorlatban a művelés a közoktatáshoz, a művelődés a közneveléshez kapcsolódó fogalomként fogadtuk el. Így bizonyára egyszerűbb lenne és bizonyos korlátokon is lazítana - a tanulók művelődéséről beszélni akkor is, ha az nem a tanórán és nem iskolán belül történik.

Bár ez így számomra elfogadhatóbb lenne, a további tárgyalás folyamán nem tudom megkerülni a tanulói /vagy diák-/ közművelődés megnevezést, mert állami és mozgalmi határozatukban, rendeletekben stb. így szerepel, és ezért megkerülése - félreértések forrása lehetne. Viszont a hétköznapi szóhasználatban elfogadott jelentés, mely szerint a közművelődés nem köznevelés és nem alkotó kulturális tevékenység, sem érthető ezalatt, hiszen a szubjektum a tanuló,

X

XX: mindkét fogalom értelmezése is szükséges ebben a relációban

a köz, a tanuló ifjúság, azaz a tanuló, mint jelző máris kitágítja a fogalmat nevelődésre és a kultúra alkotó művelésére egyaránt.

Iskoláinkban mindig meg volt az a törekvés, hogy tanulóik megszerzett műveltségét a közvetlen társadalmi környezetnek felmutassák. Ez hol csupán az iskolával közvetlen kapcsolatban álló emberek - szülők, hozzátartozók, - iskolát támogatók - körében tették, hol szélesebben az iskola működési területén /település vagy megye/. Az irányítók is szívesen kezdeményeztek tájegységre, vagy az országra kitejedő versengési, bemutatkozási alkalmakat. Ezeknek formája többnyire a település és iskolája hagyományaira épült, és így elég változatos és színes rendezvények alakultak ki. Tartalmában mindig a tehetségek felmutatására /az iskola jó hírének terjesztése/ törekedtek, de hasznos cselekvést biztosítottak a többi tanuló számára is /rendezés, közreműködés, szórakozás/.

Az iskola profiljának megfelelő "szakmai" műveltség bemutatásán túl az egyéb kulturális tevékenység is jelentős szerepet kapott - arányában az iskola képzési funkciója ezt befolyásolta. Régebbi időkben, amikor - mai szóhasználattal - még az iskola közművelődési szerepe nagyobb és helyenként meghatározója volt a település életének, folyamatos és jelentősebb hatású kulturális tevékenységet igényelt környezete.

A felszabadulás után végbement kulturális forradalom olyan fejlődést eredményezett, melynek során kialakult a közművelődés intézményrendszere, így alapvető funkciójuknak jobban eleget tehettek iskoláink /itt középiskolák/.

2. Személyiségfejlesztés

Nem kevés gond és polémia kíséri azon kutatásokat és állásfoglalásokat, melyek a szocialista műveltségesszéményt a művelt ember ideálját körvonalazzák: - századunk végén milyen ismeretekkel kell rendelkeznie egy középiskolát végzett fiatalnak ?

Vitathatatlanná válik lassan, hogy az általános műveltség terjedelmi szemléletét meg kell haladnunk. Gramsci írja: "A kultúra egészen más dolog. A magunk belső énjének megszervezése, fegyelme, saját személyünk birtokbavétele, olyan magasabbrendű öntudat megszervezése, amelynek révén az embernek sikerül megértenie a maga történelmi értékét, rendeltetését az életben, jogait és kötelességeit." /2/

Önmagunkban viszont az emberiség történelme folytatódik - így kapcsolódik ez a műveltségesszéma a valóság történelmi materialista értelmezéséhez, a szocialista ideálok vállalásához. A természeti és társadalmi valóságot

egészként felfogó marxista filozófia alapján a tantárgy centrikusságainak az integrációval való felváltása következik - Marx György szavaival: "Minél jobban szakosodik és differenciálódik századunkban a tudomány, minél több új területet fedez fel és ír le, annál nyilvánvalóbbá válik a legkülönbözőbb és egymástól távol eső területek belső materiális összefüggése."

/3/

Vizsgálódásaim során a szakirodalomban és dokumentumokban is a személyiség "sokoldalú", "mindenoldalú", "harmonikus" jelzővel találkoztam. Anélkül, hogy ezekről itt szólnék /bár később ezek a megjelölések szerepelnek/ a harmonikus személyiség fejlesztése számomra a legelfogadhatóbb:

"A harmonikus személyiség nemcsak harmonikus struktúrát, hanem harmonikus viszonyulást is jelent a környezettel /külső harmónia/ és önmagával /belső harmónia/." /4/

A köznevelés alapvető feladata a személyiségfejlesztés, a fejlett szocializmus megteremtésének feltétele:

"tudományos világnézetű, tudatosult személyiségeket nevelni a tudományos világkép és meggyőződésrendszer kialakítása által." /4/ Mindehhez olyan közösségek működtetésére van szükség, ahol "az önállóság képességének kifejlesztését az önállóság gyakorlása révén segítik elő." /4/

Olyan tudatosult személyiségeket kell nevelni, melyekben szokásrendszerre /habitussá/ a kommunista erkölcs normái rendeződtek.

A személyiség társadalmi produktum, és célja a társadalom szolgálata - a munka. Tehát alkotóképes személyiségeket kell kifejleszteni. "Az alkotó tevékenység végzésére /helyzetelemzés, célképzés, tervezés, megvalósítás, a folyamat és az eredmény értékelése/ nyilvánvalóan nem elegendő szituáció az osztályórarendszer keretei közé szorított tanítás-tanulás. Kell hozzá a iskolán kívüli foglalkozás is, akárcsak a társadalmilag hasznos munka." /4/ Többek között így bír, nagy jelentőséggel egy jól szervezett tanulmányi mozgalom, verseny, egy kulturális rendezvénysorozat - ODN és az építőtábori tevékenység. Ez összehangolt tevékenység eredménye lehet, hogy később a személyiség nemcsak munkájához, hanem önmaga fejlesztéséhez is alkotó módon közelít, azaz kialakul az önfejlesztés képessége.

Eddig főként a személyiség ontogenetikus fejlődéséről volt szó, említve ugyan, hogy a személyiség társadalmi termék, tehát filogenezisét a társadalom alakítja. A jövő köznevelését tehát úgy kell fejleszteni, hogy képes legyen folyamatosan értékelni az egymást követő generációk személyiségében bekövetkező fejlődést - a fej-

lődést - a fejlődés várhatóan továbbra is növekvő különbségeit, - és képes legyen e tényekhez folyamatosan alkalmazkodni is." /4/

Nagy József a Köznevelésben írja: "... a 3-17 éves életkori szakaszra egységes személyiségfejlesztési programot dolgozzunk ki", és ajánlja: "az egységes és átfogó személyiségfejlesztési program kidolgozása a nyolcvanas években, és fokozatos bevezetésének megkezdése a kilencvenes években." /5/

3. A diákművelődés a permanens nevelés-művelődés folyamatában:

"Legáltalánosabb és politikai aspektusú megközelítésben a permanens nevelés-művelődés egyszerre eszköze és eredménye azoknak az erőfeszítéseknek, amelyeket a szocialista társadalmak tesznek annak érdekében, hogy minden egyén számára minél teljesebben biztosítsák az egyenlő lehetőségeket személyisége teljes kifejtésére, a társadalmi munkamegosztásban /a társadalmilag hasznos munkában/, a közéletben /a társadalmi-politikai hatalom gyakorlásában/, és a kultúrális értékek alkotó elsajátítása folyamatába való tevékeny bekapcsolódásra, és mindezen keresztül az egyénileg változó, de mégis egységes, anyagi és szellemi tekintetben egyaránt magas szín-

vonalú szocialista életmód kialakítására." /6/

A permanens nevelés-művelődés rendszere horizontálisan /életkornak megfelelően - itt a tizenévesek/ átfogja a nevelési, képzési művelődési tevékenységek valamennyi formáját és szintjét. Lehetőséget nyújt /szocialista viszonyok között/ a mindenoldalúan kifejlődő nembeli képességek és az egyén részleges, egyoldalú fejlődésében mutatókozó antagonizmus feloldására.

A diák- /köz/ művelődésnek a permanens nevelés-művelődés kifejlesztésének szempontjából három területen lehet fokozottabb jelentősége:

1. A középfokú iskoláztatás általánossá váló folyamatában, mint a tanuló szabad idejében végzett öntevékeny művelődés - mely az iskolai hatásokat erősítve - kialakíthatja a permanens művelődés igényét és készségét.
2. Másrészt a nevelés-képzés tartalmának kiszélesítésével /gyakorlati alkalmazásával/ az ember teljes és mindenirányú kifejlődése irányába hat.
3. A szocialista életmódra való készség és képesség formálásának is eszköze.

A permanens nevelés és művelődési rendszer feltétele egy integrált köznevelési és közművelődési rendszer, s e rendszerben egy jól funkcionáló kultúrális mozgalom /keret, jelen esetben az ODN/ segítheti ezen feltételek megvalósulását:

- a politikai feltételek terén a korszerű irányítás megvalósításával;
- struktúrális vonatkozásban az általános nevelés kiterjesztését, a tanulás "helyeinek" jobb kapcsolatát;
- szervezési feltételekben a nyitott iskola megvalósulását;
- pedagógiai feltételekben az iskola és a szabadidős tevékenységek összekapcsolódását;
- a kötelező és választható tevékenységek egységét, és a közösségek fejlődését az önirányító közéleti és politikai tevékenységben.

Az iskola fejlődésének vonatkozásában az általánosan művelő iskola, mint a permanens művelődés egyik szakasza, lépcsője és intézményes kerete az egyoldalú oktató intézményből a társadalmi élet teljességére felkészítő intézménnyé válik.

4. Az ODN szerepe a művészeti nevelésben

Elöljáróban megjegyzem, hogy csupán a téma /ODN-EDÜ/ vizsgálata indokolja, hogy az esztétikai nevelés szintereiből a művészeti nevelésről szölok. Jausz Béla írja: "A marxista esztétika határozott egyértelműséggel mutat rá, hogy az embernek a valósághoz való esztétikai viszonya nem korlátozható pusztán a művészetre, bár tagadhatatlan, hogy az esztétikai viszonyok a művészetek területén nyernek legeggyetemlegesebb kifejezést."

/7/

A művészeti nevelés - melynek ösztönzője, egyik kerete és mércéje is lennének a diáknapok - a közösségi, világnézeti, érzelmi és erkölcsi nevelés szempontjából is nagy jelentőségű.

A sokoldalú személyiség fejlesztésének területén a diák alapvető ismeretekre, jártasságra és készségre tehet szert a művészet egyes ágaiban, és ha valamely területen különleges adottságokkal rendelkezik, művészi alkotó szintig is fejlesztheti képességeit. A művészi alkotóképesség fejlesztésében ugyanazon pedagógiai alapelvek érvényesek, mint az esztétikai nevelésben, hiszen a művészet a társadalmi tudatnak az a formája, amely a maga különleges módján ugyancsak a társadalmi létet tükrözi.

Belinszkij szerint: "a művészet és tudomány különbsége egyáltalán nem a tartalomban, hanem csupán egy bizonyos tartalom feldolgozásának módjában áll." /7/ A művészet különböző fajtái más-más módon általánosítják az objektív világ törvényszerűségeit: - "E folyamatban a logikai általánosításból visszatér az életszerű egyeshez, s a kettő szemléletes egységét teremti meg, amit logikailag a különös, esztétikailag a tipikus jelez." /7/

E folyamatban a megismerés érzelemmel színeződik, ezen keresztül irányt ad a gondolatnak, mely elvezethet a megértéshez /meggyőződést, világnézetet alakíthat/, majd a cselekvéshez. Azonban a művészeti nevelés elsősorban nem művészi nevelés, hanem a művészeti élmény befogadására történő felkészítés - ezen keresztül a tudat formálása, azaz életmódalakító tényező.

A tudatformálásban igen jelentős a hatások tartóssága, ez /bár közvetve történik/ a művészettel sokszor eredményesebb. Korunkban a tudományos-technikai forradalom szocialista viszonyok közötti kibontakozása során az emberi szükségletek tudatos formálására gondot kell fordítanunk. Marx: "Az ember önmegvalósításában élettevékenységének valamennyi területe részt vesz, mindenekelőtt a munka, s erre támaszkodva az esztétikai és művészeti értékek alkotása is." /7/

Ezért nő a jelentősége a művészeti és művészettel való nevelésnek, melynek az óvódán és általános iskolán belül és kívül egyaránt/ túl az egyre inkább teljessé váló középfokú iskoláztatás során a tanulók személyiségének sokoldalú kibontakoztatásához kellesa- játos hatásával hozzájárulnia.

Az amatőrség: a résztvevők számára nem a megélhetés, hanem az öntevékeny élmény és örömszerzés a cél. A művészi érték létrehozása nem közömbös, csupán másodlagos. Tömegességével, sokrétű szerepével nagy jelentőségű a szocialista művészet fejlődésében.

Az amatőr mozgalomban való részvétel, az általuk teremtetett művészi értékek bemutatása, igen széles körben formálja a művészi izlést. Közel 300 ezer amatőr tevékenykedik Magyarországon. /8/

Nehéz és célszerűtlen lenne a mozgalomban résztvevő középiskolás diákok különválasztása. A diákegyüttesek mellett jelentős számban vesznek részt más intézményi, üzemi körökben és együttesekben. Érdemes azonban számbavenni tevékenységük főbb sajátosságait:

- meghatározó az életkoruk,
- az iskolatípus, ahol tanulnak,
- a továbbtanulási vagy munkábaállási lehetőség,
- az amatőr tevékenység színtere az iskolán belül vagy kívül van,

- a belső hajtóerő a kiteljesedés igénye, vagy művészátpálya felé orientálódás?,
- az iskola elismeri, támogatja vagy csak tűri tevékenységüket,
- stb.

A kifejezetten középiskolai amatőr körök és együttesek számára igen lényeges, hogy folyamatosan tudnak-e tevékenykedni, figyelembevéve azt is, hogy négy év alatt egy teljes együttes kicserélődik

5. Az ODN rendszere, ifjúságpolitikai és kulturális szerepe

A felszabadulást követően a középfoku oktatási rendszer és intézményei is jelentős átalakuláson mentek keresztül. A kulturális forradalom problémáktól nem mentes időszakában különösen 1956-ig nem volt egyszerű eldönteni, hogy a múlt örökségéből mit kell megőrizni, továbbfejleszteni és milyen új tartalmakra és azoknak megfelelő formákra van szüksége a szocializmus nevelési-oktatási rendszerének. Ebben a nagy feladatban az 1950-es évtized második felében már viszonylag kisebb jelentőségű /az egészhez viszonyítva/ kezdeményezésekre, mozgalmakra is jutott figyelem. Így a diákság tanulmányaihoz nem közvetlenül kapcsolódó kulturális nevelőmunkában elért

eredmények időszakonkénti számbavételére, ösztönzésére és a bemutatkozás kereteinek kialakítására. Egy régi hagyományt felélesztő, a keszthelyi tanároktól és diákoktól elindult kezdeményezés a "Helikoni ünnepek" szolgálat alapul a KISZ KB és a Művelődési Minisztérium számára ahhoz, hogy ~~kiépítsenek~~ ^{kiépítsenek} egy olyan kultúrális szemlérendszer, amely horizontálisan és vertikálisan is átfogja a közép- és szakmunkásképző iskolákban tanuló diákság kultúrális törekvéseit.

Ezen rendszer kifejlesztését a kultúrális politikai határozatok /MSZMP, KISZ/ és az állami törvények, rendeletek szabta keretek és irányok között a KISZ szorgalmazta. 1958-ban az MSZMP KB meghatározta művelődéspolitikájának irányelveit. Az irányelvekben fő feladatnak a szocialista tudat formálását, a szocialista kultúra terjesztését jelölte, szorgalmazta a világnézeti nevelés és az ideológiai munka fontosságát és megjavítását. /9/

Az MSZMP VII. kongresszusa /1959/ iránymutatásai alapján 1961-ben törvény jelent meg az új oktatási rendszeréről, mely többek között célul tűzte ki, hogy lényegében minden fiatal elvégezzen valamilyen középiskolát.

Az 1970-es Országos Népművelési Konferencia vitaanyaga a közművelődést nem az oktatásra épülő továbbművelődésnek tekintette: "A közművelődés a különböző művelődési,

közüoktatási, közmüvelődési, tudományos és művészeti intézmények, a tömegközlelési eszközök, a társadalmi szervezetek kultúrális nevelőmunkája révén megvalósuló, a társadalom fejlődő szükségleteire épülő, az egyének és csoportok műveltségét, személyiségét fejlesztő, mindezt az egyének öntevékenységének állandó erősítésével megvalósító tevékenység." /ONK Bpest, 1970. 148.o./

Az 1971. évi IV. törvény az ifjúságról VI.fejezet 24.§:
"Az ifjúságot meg kell ismertetni az emberiség haladó kultúrájával és művészeti alkotásaival: lehetővé kell tenni, hogy saját kultúrális tevékenységének fejlesztésével is tartalmas, szocialista életmódot alakítson ki."

Az MSZMP oktatáspolitikai határozatának /1972/ III/1. fejezetében e témával kapcsolatban a következőket olvashatjuk: "Az iskola ne csak a tanulást, hanem a tanulók társas életét, közösségi, társadalmi tevékenységét is szervezze: válják a fiatalok művelődésének, alkotó kedvteléseinek, értékes szórakozásának szervező központjává. Ez szükségessé teszi az iskolák zártságának feloldását, a társadalom különböző intézményeivel - így a közmüvelődési intézményekkel - füződő kapcsolatainak erősítését, az iskolán kívüli egyéb nevelési tényezők fokozottabb közreműködését."

A közművelődés fejlesztésének feladatairól szóló párt-határozat /1974. március 19-20./ így nyilatkozik az ifjúság körében teendőkről: "Tovább kell fejlesztenünk az ifjúság művelődési lehetőségeit, a közösségi művelődési formákat, az ifjúsági kórusokat, színhátszó köröket. Meg kell találni, és fel kell használni azokat a módszereket, amelyek tartalmasan kielégítik az ifjúság közösségvágyát, aktivitásigényét."

A KISZ határozatai már konkrétabban formálták az ODN rendszerét.

A közművelődési határozat és a közművelődési törvény iránymutatásai alapján a KISZ KB Intéző Bizottsága állást foglalt, és meghatározta a KISZ feladatait a határozat végrehajtásában. Az ODN-t elsősorban a következő vélemények és feladatok befolyásolták.

Az állásfoglalásból: "A KISZ közvetve és közvetlenül vesz részt ebben a munkában. A feladatok egy részét a szervezeti életen belül, a saját eszközeinkkel valósítjuk meg, más részét pedig kezdeményezően a társszervekkel közösen, illetve a közművelődési intézmények, tudományos és művészeti műhelyek tevékenységéhez kapcsolódva."

"Az életmód szerves részévé váló folytonos művelődés, teszi alkalmassá az embert az állandó megújulásra..."

Az egyéni művelődés, az önképzés a szocialista művelődés fontos része, s jelentősége egyre fokozódik...
... elébe kell mennünk a még kialakulatlan igényeknek, illetve kapcsolódnunk kell a fiatalok spontán jellegű mozgalmaihoz - megtöltve őket tudatos szocialista tartalommal."

A határozat az aktív közösségi művelődés szinterei és formái fejlesztéseként külön megfogalmazta:

- A művelődési otthonok szerepét:

"Ez az intézmény tartalmilag és nevelési céljai, formái tekintetében is váljon az ifjúság otthonává."

- Az ifjúsági klubmozgalom feladatait:

"... a klub a közösségi élet, a közéletiségre nevelés szintere legyen."

- A műkedvelő művészeti mozgalomban:

"Szükségesnek tartjuk a műkedvelő művészeti mozgalom művészi színvonalának fejlesztését, építve az e csoportok nagyrésznél tapasztalható erőteljes társadalmi, közéleti érdeklődésre, a haladó népi hagyományok ápolásának igényére, a modernsége és a közérthetőségre való együttes törekvés bizonyítékaira...
Az irányításnak, útmutatásnak itt különösen nagy jelentősége van."

- A fiatalok spontán közösségi kezdeményezéseiről:

/pl. táncház, városi népzene, beat, stb./

"Biztosítani kell számukra a megfelelő működési helyet, a szükséges felszereléseket, a képzett vezetőket és általában a továbbfejlődés lehetőségét."

A határozat 5. pontjában a művészetek szerepe fogalmazódik meg: "Az ifjúság kulturális, művészeti nevelése szempontjából megkülönböztetett figyelmet kell fordítanunk a művészetek műveltség és személyiségépítő hatásának tudatosabb felhasználására: művészet és társadalom, művészet és ifjúság, művészet és közművelődés közelítésére."

A II. fejezetben a feladatokról: "A fejlődést két irányba kell előmozdítani: - egyrészt a szervezeti életben kapjon jelentőségének megfelelő hangsúlyt a közművelődési munka; másrészt szorosabban kell kapcsolódnunk az állami és társadalmi szervek, intézmények ifjúsággal összefüggő közművelődési tevékenységéhez, és gyakrabban kell kezdeményeznünk és ösztönöznünk az ifjúsági kulturális akciókat, mozgalmakat és az állami és társadalmi szervek együttműködését ezen a területen.

Részletezve: "A klubok munkájában érvényesíteni kell a KISZ réteg szerint differenciált elveit és gyakorlatát. ...A következő években a diáklukok hálózatát is tovább kell fejleszteni..., hogy valamennyi középiskolában és

szakmunkásképző intézetben létesüljön ifjúsági klub."

A működvelő művészeti mozgalmat illetően: "A KISZ Központi Bizottsága - az érintett állami és társadalmi szervekkel együtt pályázatok meghirdetésével, kitüntető elismeréssel, díjakkal - s ha kell bírálattal segítse a mozgalmon belüli pozitív művészetpolitikai tendenciák kibontakozását."

"Országos jelentőségű kultúrális akcióink /pl. ODN/ népszerűsítése és hatékonyságának növelése érdekében, fokozottan támaszkodnunk kell e műhelyek, orgánumok lehetőségeire."

A KISZ KB 1975. július 8-án jelentést tárgyalta az 1974. áprilisi határozat végrehajtásáról. Itt külön is elemzik az Országos Diáknapok rendezvényét:

"Az iskolai diáknapok, majd a megyei bemutatók jól tükrözték az iskolai közművelődés fejlődését, a diákifjúság politikai aktivitásának fokozódását. A megyei diáknapokon a részvétel jóval meghaladta a korábbiakat.

A bemutatókon előtérbe kerültek a haladó eszmei-politikai mondanivalót tartalmazó műsorok. A versmondók, az irodalmi színpadok, a színjátszó együttesek műsorán a felszabadulást, a haladásért harcoló népekkel való szolidaritást bemutató művek voltak túlsúlyban.

Eredményes volt az Országos Diáknapok rendszerének átszervezése. A megyei diáknapok rangját növelte, hogy

országos minősítésekre is itt kerül sor. Így országosan egységes értékelési rendszer alakult ki, amelynek kedvező hatása az országos diáknapok színvonalában máris érezhető volt. A pályázók önálló rendezvényekké vált találkozási mind a diákok, mind a pedagógusok körében jó visszhangot keltettek.

/Megjegyzésem: - egy év telt el az áprilisi határozat megjelenése óta - a határozat feldolgozásának éve - 1975-ben volt a felszabadulásunk 30. évfordulója, a megyei diákünnepeket a FIN keretében szervezték./

A tizenéves diákifjúság mozgalmi munkájának továbbfejlésztésére hozott KISZ KB /1-1982/1/III.10./ .számú határozatában a következők szerepelnek.

"A társadalmi környezet felé nyitott és a diákfiatalok egész tevékenységének szervezésére képes iskola kialakítását szorgalmazzuk."

I/4.a. "...kezdeményezzük diákcentrumok létrehozását.

A diákcentrum az iskolán kívüli művelődés, szórakozás központjaként szervezzen és ajánljon programokat."

4.c. A KISZ területi szervei a lakóterületen, az iskolai KISZ-szervezetek a tanintézeteken belül hozzanak létre tinédzserklubokat.

4.d. "Az amatőr művészeti mozgalomban ösztönözzük új csoportok, műhelyek kialakulását, adjunk több alkalmat tevékenységük bemutatására. A KISZ-szervezetek az amatőrmozgalom hagyományos formái mellett támogassák a népszerű műfajokat művelő csoportok szerveződését /rock-, jazz-zenekarok, pantomim együttesek, modern tánc csoportok, diszitő-művészeti, formázó, fotó és diaklubok stb./"

A Középiskolai és Szakmunkástanuló Tanács szervezzen alkotótáborokat a központilag meghirdetett amatőrfilmes, diákiró-költő, képző, ipar és népi diszitőművészeti, fotó, diapályázatok résztvevői, valamint amatőr művészeti csoportok számára."

4.e. "Az országos diáknapok két évente megrendezésre kerülő eseménysorozata adjon keretet az amatőr művészeti tevékenység eredményeinek széleskörű bemutatására. Ki kell dolgozni az országos diáknapokhoz kapcsolódó iskolai és területi diáknapok rendszerét."

4.f. "A KSZT hozza létre a diákirók, diákköltők körét... alapítsa meg az "Ady Endre díj"-at. Rendszeresen jelentesse meg a diákirók, diákköltők antológiáját."

4.g. "Az iskolai KISZ-bizottságok ápolják és eleve-
nítsek fel a régi diákhagyományokat, rendezzenek iskolai fordított napokat, diákórákat, tanévzáró diákünnepeket. A városi KISZ-bizottságok szervezzenek városi diákavatókat, diákhumor-fesztiválokat, diákjuniálisokat."

A KISZ KB IB állásfoglalása: az amatőr művészeti mozgalom fejlesztésének feladatairól /1981/

"...lehetőséget kell teremteni a művészetek olyan alkotó művelésére, melynek célja nem előszörban a közönség előtti bemutatkozás, hanem a készségek, az alkotókedv fejlesztése, a művészetekkel való közvetlenebb találkozás, a közös művészi élmény szerzése." /10/

Vitathatatlanul nemes törekvés ez, de:

- ha másodsorban is, de a bemutatkozás jelentőségére is ügyelni kell - még a táncház, pávakörök, szakkörök esetében is;
- Az amatőr művészeti mozgalommal, mint eszközzel is /a közművelődési munka során/ tömegeket nevelünk.

Az állásfoglalás fontosnak tartja, hogy "minden ifjúsági réteg számára az életmódjának és érdeklődésének megfelelő tevékenységi formákat" kell megkeresni, valamint: "A minősítések, bemutatók, fesztiválok olyan egységes rendszerét kell kialakítani, amely alkalmas a csoportok, együttesek és egyéni alkotók differenciált és hatékony ösztönzésére." /lo/

"A minősítés az együttesek vagy alkotók egész tevékenységét folyamatában vizsgálja és értékeli - még oly jól sikerült - fellépés ne legyen a minősítés alapja." /lo/
/Félő, hogy ez a minősítés nehézkes lesz és bürokratikus, valamint a szükségesnél több szubjektív vonásokat is hordozhat! A.A./

"Olyan irányítási rendszert kell működtetni, amely képes a mozgalom új jelenségeinek, az új igényeknek a felismerésére, felkeltésére és kielégítésére." /lo/

Végül emlitem az állásfoglalásból a Művelődési Minisztérium feladatai közül:

- "A Népművelési Intézet segítségével dolgozzon ki új, átfogó, ösztönző minősítési rendszert.
- Az országos szervek bevonásával készítse el a bemutatók, fesztiválok és versenyek egységes rendszerét." /lo/

Ez utóbbi kettő nem kis feladat, az ODN szempontjából, jövője alakításában döntő lehet.

Az 1978-80-as években kiadták a középiskolai és szakmunkásképző intézeti új nevelési terveket és rendtartásokat. Az új dokumentumok nagyobb szerepet szánnak az együttműködésnek a környezet különböző tényezőivel, így a más intézményekkel: - "A közművelődési és kulturális intézmények egyre nagyobb szerepet kapnak az ifjúság nevelésében. Sajátos "szolgáltatásaikkal" kiegészíthetik, elmélyíthetik a művelődési anyagot, kielégíthetik az egyéni érdeklődést..." /11/ - A szakközépiskolák tervében: "A harmónikus személyiségfejlesztés, a tehetségek kibontakoztatása és a permanens önképzésre való előkészítés érdekében különösen indokolt, hogy a közművelődési intézményekkel való együttműködés közös programok szervezésében is megvalósuljon." /11/

A szakmunkásképző intézetek - tanórán kívüli nevelés terve részletesen foglalkozik a kulturális tevékenységgel: "Az öntevékeny irodalmi, művészeti csoportok tagjai előadásaiskal, bemutatókon, versenyekre készüléssel a többi tanulóban is felébreszthetik az irodalom, a művészet iránti érdeklődést." /13/

Valamennyi iskolatípusban az új tervek /11;12;13/ az elveknek megfelelően tartalmazzák a kulturális nevelőmunka /diákközművelődés/ célkitűzéseit, tartalmi követelményeket így biztosított az ODN célkitűzéseinek meg-

valósulása a legfontosabb - az iskolai szinten - illetve, az iskolán belül vagy ^{kívül} azoknak az alapvető közösségeknek a működtetése /színjátsszókör, énekkar, zenekar, klub, stb./ amelyek tevékenysége során a megszülető produkciókból válogathatnak az iskolai, megyei, országos diáknapi rendezvényekre.

Összegezve a fejezet témaköreiben tárgyaltakat, az Országos Diáknapok rendszerének kialakulásában a tanulók és tanáraik, valamint közvetlen környezetük igénye és a hagyományápolás, hagyományteremtés volt döntő. Az ODN mint rendszer alkalmas a következő funkciókra:

- a./ A személyiségfejlesztésben az önművelődés képességének kialakítására és ezzel felkészíteni a permanens művelődésre;
- b./ Az esztétikai, etikai, érzelmi-akarati nevelés gyakorló tere;
- c./ Közösségi nevelés színtere;
- d./ Tantárgyak közötti integrációra és a tanórán kívül szerzett ismeretek integrálására;
- e./ A közoktatási és közművelődési intézményrendszer együttműködését fejleszti;
- f./ Az ifjúsági szervezet és iskola - tantervi és mozgalmi követelmények - együttműködését erősíti;

g./ Hagományápolásra és hagyományteremtésre;

h./ Tanár és diák, művészeti vezető és diák kapcsolatok bővítése és ezen kapcsolatok tartalmának gazdagítása;

i./ Az iskola és társadalom kapcsolatainak szélesítése -"nyitott iskola".

Ezek a főbb funkciók, amelyeket mint lehetőségeket tartalmaz az ODN rendszere, elsősorban az iskolára és még inkább az alapvető művelődő és művészeti kiscsoportokra /pl.: énekkar, klub, stb./ vonatkoznak. A felmenő rendszerű minősítők /megyei színvonalversenyek/ és bemutatók /országos fesztiválok/ ösztönzőleg hatnak, valamint megyei és területi rátekintést nyújtanak és további egyre kvalifikáltabb szakemberek /zsűrik, szaktanácsadók/ bekapcsolódásának lehetőségét kínálják. Országos szinten /néhol a megyein is/ olyan aktuális politikai tartalommal töltheti meg a rendezvény, amely az egész ország /megye/ diákságát mozgósíthatja. Ez utóbbi már tartalmi kérdés is. Az ODN politikai tartalommal bíró kulturális rendezvénysorozat, amely a szakmai-tanulmányi versenyekbe /és sportversenyekbe/ nem illeszthető /bár a pályázatok esetében ez elképzelhető/ kulturális tevékenységek számára keretet, cselekvési lehetőséget, az e területen elért eredmények bemutatását, elismerését biztosítja.

A diákok művelődésében és nevelésében az ODN rendszere egy lényeges területet fog át. Szükség volt egy ilyen keretre az elmúlt 25 évben és a jövőben is igény van rá. A mozgalom irányítói, szervezői ennek megfelelően igyekezzenek korszerűsíteni mind tartalmi, mind formai vonatkozásban. Ez nem kis feladat, hiszen az irányítóknak meg kell találniuk azokat az eszközöket, módszereket és formákat, amelyekkel a valós fejlődés irányába haladhatnak. Itt lehet tévedni is, de aránylag rövid idő alatt /a kétévenkénti rendezvények közötti idő/ korrigálhatók a tévedések. Nem lehet mereven ragaszkodni mégoly helyes, távlatokba vezető koncepciókhoz sem, melyek a ma gyakorlatában még gátolják a cselekvést, jelen esetben az ODN mozgalmat. A rendszer állandó kontrolljára nagy szükség van, megalapozott információkat kell szerezni a közvetlen végrehajtóktól és maguktól a szereplőktől, a diákoktól és felkészítő tanáraitól, szakemberektől egyaránt.

II. Az Országos Diáknapok eredete, a felhívások története

1. Helikon

Dr. Tóth Józsefnek, a Helikon jubileumára /gondolatok a keszthelyi Helikoni Ünnepségek 150. évfordulóján/
/14/ irt köszöntője a rendezvény történetével ismerttet
meg:

"A park hatalmas fákkal ékesített sétányáról mintha végtelennek tűnnék a magyar tenger hullámzó vizeit. A szem elé táruló varázslatosan szép körkép távoli horizontját egyik oldalról a magasba emelkedő, régi várak hősi harcait és romantikáját őrző kúpalakú hegyek sokasága, másik oldalról a fonyódi hegy kettős kúpja zárja el, csodálatosan szép panorámában keresztezve a csillogó Balaton északi és déli partjait.

A természet pompáján és a világhírű fürdőhely nyári örömein túl azonban más értéket is tartogat látogatói számára a Balaton fővárosa. Őkori és középkori történelmi emlékei kultúrkincsei hazánknak és az egyetemes kultúrának. A város régi, nemes hagyományainak, az utókor számára is figyelemre méltó emlékeinek és értékeinek leggazdagabbjai közé tartoznak a másfél évszázadra visszatekinthető Helikoni Ünnepségek.

Mi volt hát ez a Helikon, jelentett-e valamit a magyar

szellemi megújulás számára?

Régi görög hitrege szerint a múzsák a Helikon-hegységben tartózkodtak, ahol üde források mellett, hűs lombok árnyékában Apolló, a művészetek istenének védőpajza alatt végezték szellemi munkájukat. A görög népnek a tudomány és a művészet iránti olthatatlan vágyakozása a mitológia világába vezetett, hogy hosszú és hősiek harcok eredményeként, a demokrácia megvalósításával együtt, az ókori tudományosság és művészet bérceit is meghódítsa.

Másfél évszázaddal ezelőtt hazánkban, a nagy magyar paragon a hazafiak egy kicsiny csoportja is egy ilyen Helikon után vágyakozott, hogy a Habsburg-abszolutizmus fojtogató légkörében ébrentartsa a nemzeti függetlenség és a polgári átalakulás - akkori viszonyok közötti - demokratikus koncepcióját. A felvilágosodás legnagyobb magyar költője, a Keszthelyen gyakran megfordult Csokonai Vitéz Mihály, az első somogyi iskola születését jövendőlkö versében ezért faragta rimekbe egy ilyen magyar Helikon megvalósulása iránti vágyakozását. Ez a vágyakozás azonban, valamint a magyar felvilágosodás kezdeményezései egy olyan korban, amikor idegen a magyar szó, és nem lehet érdemeket szerezni a nemzeti kultúra értékeinek népszerűsítésével - csupán jámbor szándék maradt. Ahogy a pozsonyi Diétán hiába keres pártfogót művei ki-

adásához Csokonai, éppúgy a magyar dráma legnagyobb alkotójaként induló Katona József hiába várja a választ pályázatra elküldött Bánk bánjára. Nagyurainknak és a hivatalos politikai közvéleménynek nem kell a függetlenségi gondolat. A magyar szó lelkes hirdetőinek, az első magyar szintársulat tagjainak is hasonló sors jut osztályrészül. Több évi hősie erőfeszítés után feloszlanak, nincs életlehetőségük, nem tudnak versenyezni a német színházzal. A régi Helikon tárgyilagos kutatójának megállapítása szerint a XIX. század első évtizedei hivatalos politikai és kultúrális életének közszellemét minden másnak inkább nevezhetjük, mint magyarnak és haladónak.

Nagyuraink akkoriban a fényes bécsi és párizsi szalonokban élván, nem sokat törődtek a magyar nyelvvel, a magyar irodalommal. Jórészüik magyarul sem tudott, s így a magyarul írni akarók hiába fordultak segítségért feléjük. Annál nagyobbra kell tehát értékelnünk azon kevesek érdemeit, akik a nagyúri közvélemény ellenére pártfogásukba vették a lenézett magyar írókat. E hazafiak kicsiny táborának talán legelső és legkiemelkedőbb alakja volt az a Festetics György, aki Keszthelyen megalapította a Georgikont, Európa és a világ első mezőgazdasági főiskoláját; aki Laczkovics századossal együtt első aláíróként, a bécsi udvar megkerülésével beadványban követelte az országgyűléstől, hogy a magyar hadseregben a német

helyett a magyar legyen a vezényleti nyelv. Laczkovics századost a Habsburg-ellenes magyar jakobinus mozgalomban való részvételéért kivégezték - Festetics Györgyöt fogságba vetették.

Másfél századdal ezelőtt nem a csatatereken, hanem a szellem nagy küzdőterén, a nemzeti nyelv győzelméért folytatott harcban dőlt el a magyarság sorsa. A nemzet kezéből kiűtött fegyver helyett a nemzeti nyelv munkásai, magyar írók és költők ragadták meg a tollat, és a Bécsből kitiltott Festetics Györggyel együtt, a legkegyetlenebb Habsburg-elnyomás légkörében a szellem fegyverével harcoltak a magyar függetlenségért, a társadalmi haladásért, dolgozó népünk emberibb életéért.

Nem volt göröngyöktől és ellentmondásoktól mentes az az út, amely a keszthelyi vendéglátó, a lelkes és a tehetséges hazafi hívó szavára százötven évvel ezelőtt Berzsenyi Dánielt, Kisfaludy Sándort, Pálóczi Horváth Ádámot, Dukai Takách Juditot és a többi, elsősorban dűnántúli költőt elvezette a keszthelyi Helikonra. Az elnyomatások korának költői gyakran kénytelenek az allegória köntösébe öltöztetni mondanivalóikat. A bécsi udvar kegyeit nélkülöző Festetics György a Helikoni Ünnepségek megrendezésénél a módszerekben alkalmaz bizonyos allegorikus vonásokat. Az uralkodó iránti lojalitásból, a diákok és

a költők helikoni találkozóját Ferenc király születésnapja alkalmával rendezi meg. De lehet-e ezt bűnéül felróni annak a Festetics Györgynek, aki már 1799-ben elrendelte, hogy Georgikonjában az előadások nyelve csak a magyar lehet. Hiszen még jóval később, nagytradíciójú kollégiumainkban is tilos volt a magyar szó használata. Lehet-e ezt a kényszerű alkalmazkodást felhánytorgatni annak, aki a mindenkitől, még Lillájától is mellőzött Csokonait pártfogásába vette, s reájbizta csurgói iskolájának vezetését. Aki szigorúan elrendelte, hogy a tudós, külföld által is irigyelt Georgikonjában származásra, fajra, vallásra való tekintet nélkül bárki bejuthasson.

Tárgyilagos értékeléssel arra is rá kell mutatnunk, hogy a diákok és a költők százötven évvel ezelőtti első helikoni találkozói nem voltak mentesek a sokszor önképzőkörsödi és teátrális külsőségektől, hiszen ezekkel még ma is találkozunk, nem egy esetben jogos bírálattal kísérve. Ne feledjük azonban, hogy a másfél évszázaddal ezelőtti kezdeményezésnek nem volt előzménye, nem volt példája. Mégis megható lehetett pl. az a színelőadás, melyet az ünnepet megelőző este rendeztek a Georgikon és a gimnázium akkori növendékei. Ahogy a későbbi visszaemlékező leírja: "A színelőadás alatt örömkönnyek tódultak a né-

zók szemébe, amidőn a magyar nyelvet hallották a jövő reményeinek ajakán megnyilatkozni olyan időkben, mikor a haza színpadján idegen emberek idegen nyelven beszéltek a magyarnak."

Egyszerű kis epizódja ez a százötven éves Helikonnak, de mégis azt bizonyítja, hogy a magyar nyelv és irodalom ápolásával és támogatásával nem lebecsülendő nemzeti, politikai jelentőségű szerepet játszott. S ebből a munkából a középiskolás elődök példát adó módon vették ki részüket. A költőkkel közösen rendezett diákünnepségeken a Georgikon és a gimnázium növendékei saját szerzeményü versekkel, elbeszélésekkel, tanulmányokkal szerepeltek, de a versmondás, a népdal és a néptánc is állandó műsorszáma volt a keszthelyi Helikonnak. A keszthelyi Helikon a magyar irodalom fejlődésében nem volt döntő jelentőségű. A Helikon sok volt, talán a legtöbb, ami lehetett a maga korában. Nemcsak azért volt jelentősége, mivel ez volt a magyar írók első szervezett személyes találkozója, vagy - mai értelmezéssel - az első író-olvasó találkozó, költők és diákok találkozója, hanem azért is, mivel a Helikon fellobbanó fénye előre világított a magyar irodalom új útjaira is.

A Helikon Ünnepeken bizonyára gyarló verseket is olvastak, de nem szabad elfelejtenünk, hogy a nagy nemzetébresztő harsonaszónak legelső akkordjai közé tartoztak.

A másfél évszázaddal ezelőtti keszthelyi Helikon a magyar nyelv tisztaságáért való féltő aggodás mellett a magyar költészet ébredése volt, amely jelentős mértékben hozzájárult a magyar irodalom reneszánszának megteremtéséhez.

Méltán emlegették Keszthelyt magyar Weimárnak, s méltán írta Berzsenyi Dániel is helikoni ódájában:

"S e kis magyar Weimár öléből
Lássa hazám kiderülni napját."

A másfél századdal ezelőtti Helikon elsősorban az ifjúság találkozója volt, melyhez a meghívott költők jelenléte adta az ünnepi keretet.

A régi Helikon nemes hagyományainak folytatását is csak az az ifjúság vállalhatta, amely az osztálytársadalom korlátaitól mentesen a legnemesebb eszmék hordozója.

Azok az események, melyek százötven évvel ezelőtt a Helikon ifjúságát lelkesítették ma már elhalványultak. A fejlődő élet, a megváltozott körülmények új eszmények megvalósítását igénylik a mai Helikon ifjúságától. A régi Helikon neve és patinája azonban méltó keretet nyújt az ifjúság találkozására. Ez a keret éppen a hagyomány szilárd alapjaira épülve, nagyszerű lehetőséget nyújt olyan művészeti területek megismerésére, amelyek a tani-

tási anyagban alig szerepelnek, viszont a korszerű szocialista műveltség nélkülözhetetlen elemei. A Helikonra készülés lehetősége növeli az ifjúság körében a művészeti foglalkozások tekintélyét, tartalmát és célt ad sok-sok iskola egész évben folyó, széleskörű művészeti, kultúrális munkájának.

A mai életünk kohójában megújhodott Helikon olyan eszményeket állít megvalósítandó célként az ifjúságunk elé, mint a becsület, a közösség érdekében végzett önzetlen munka, a szerénység, a szocialista humanizmus, s mindazokat a jellemvonásokat, amelyek együttesen adják a szocialista társadalom emberét." /14/

"Kiváló íróinkkal és költőinkkel való személyes találkozás egész életre ható élményt jelent a Helikon fiataljai számára. A megelőző Helikonon Váci Mihállyal való találkozás mellett különösen maradandó emléket hagyott az élete alkonyához érkező Kodály Zoltánnal való - joggal mondhatjuk - történelmi találkozás, aki négy napon keresztül fiatalos érdeklődéssel vett részt az ifjúság minden megmozdulásán. A halhatatlan emlékü nagy magyar zeneszerző és zenetudós elsősorban ezzel juttatta kifejezésére a helikoni fiatalság iránti elismerő érzéseit. A helikoni tanulság éppen azt bizonyítja, hogy a mi ifjúságunkban a legnemesebb emberi érzések élnek, csak ezeknek az érzéseknek megnyilvánulási lehetőséget kell

biztosítani, ezeket az érzéseket helyes irányban, a szocialista humánus irányában, a kollektivitás erejével kell kibontakoztatni." - részletek az 1967-es Helikon Tájékoztató-ból. /14/

2. A Helikon követői

Sárospatak 1962, Gyula, Budapest 1963, majd Sopron, Eger 1967. Az új Helikon után elsőként Sárospatak hívta össze 1962-ben Sárospataki Diáknapok megnevezéssel Borsod, Hajdú és Szabolcs megyék középiskolás diákjait kulturális fesztiválra, melyen 30 középiskola 1300 diákja vett részt.

A kezdeményező a Rákóczi Gimnázium, támogatója az ügynek a Borsod megyei Tanács és a KISZ Bizottság. A Helikon mintájára szervezték meg programjaikat. A Kulturális Szemle Országos Operatív Bizottságának megbízásából 1963-ban már kiegészülve Heves és Nógrád megyei diákokkal Észak-Magyarországi Fesztivált rendeztek. /28;29/

A gyulai EDÜ is a Helikon tapasztalatain indult el. Az első EDÜ-felhívás az 1962-es Helikon felhívásnak /elnevezésnek és időpontok változtatásával/ pontos mása. /30/

1963-ban először rendezi meg a KISZ Budapesti Bizottsága

a Fővárosi Tanács VB Oktatási Osztálya és az Iparitanulók Kultúrális Bizottsága az összes budapesti középiskolák és iparitanuló intézetek bevonásával a Budapesti Diáknapokat. /31/

A bemutatók 14 területi és budapesti szinten kerültek megrendezésre 10 művészeti ágban. A területi bemutatókon arany szintet elért produkciók jutottak a budapesti bemutatókra. Így 1200 diák szerepelt, közülük 112-en résztvettek a Jókai Színházban megrendezett gálán. A tíz kategória - benne a szellemi vetélkedő és a pályázatok - megegyezik a Helikon, a Patak és EDÜ által kiírtakkal. Így ezen négy területi bemutató fogta át az ország középiskolás diákifjúságának tudományos és művészeti törekvéseit, adott lehetőséget a bemutatkozásra. Valamennyien a "Helikont" alkalmazták sajátos körülményeik között, és a rendezvények feltételeiben mutatkozó hiányosságokat az ügy szeretete, a lelkesedés egyenlítettette ki.

Érdemes tehát az 1963-as Országos Kultúrális Szemlét összességében vizsgálni:

- Mint láttuk a kiírások /felhívások, tájékoztatók/ megegyeznek.
- Csak előzetes bemutatók /iskolai, városi vagy járási, megyei/ után kerülhettek a diákok a területi /országos/ rendezvényekre.

- Tíz kategória van /benne a pályázatok és szellemi vetélkedők/.
- A diáknapok országos ünnepségein színvonalverseny folyik, és a legjobb teljesítményt elért iskola "Vándorserleget" kap.
- Statisztika:/1963. ODN/

Területi diáknap helye	R é s z t v e v ő k		
	terület	iskola	diákok sz.
Keszthely-Helikon	Dunántúl	85	3.500
Sárospatak	É-Magyarország	50	2.500
Gyula-EDÜ	Duna-Tisza köze		
	Tiszántúl	65	2.600
Budapest	Budapest	50	1.400
Összesen:		150	10.000

Igy 1963-ban mintegy másfélszáz iskola tizezer diákja volt területi szintű résztvevője a kultúrális szemlének.

- A rendezést mindenütt a KISZ megyei /fővárosi/ és helyi bizottságai, a megyei /fővárosi/ és helyi tanácsok, a kezdeményező középiskolák, azok KISZ-szervezetei, tanárai végzik. Mindenütt 14-18 fős rendező bizottság tevékenykedik.

1967-ben Sopron és Eger is Országos Diáknapokat rendez. /Budapesti Diáknapok "szétosztása"/, bár mindkettő átvett tapasztalatokat /Sopron a Helikontól, Eger a patakiaktól/, azért más arculatot alakítottak ki. Talán elsősorban a kevesebb szereplő diák teszi lehetővé, hogy a 3-4 napból elegendő egy nap a bemutatókra /egy nap megnyitásra; egy nap a zárásra/, a többi napokon politikai, protokoláris, szórakoztató programok zajlanak. A törekvés az, hogy a bemutatókra felkészült diákok több és más formájú szerepléshez jussanak, mint pl. az EDÜ-n a "Te színpadod", klubestek "VendégeinkXé a klub" címmel stb. Ez a törekvés erősödik fel 1975-től, amikor a "fesztiváljelleg fokozása" indokán diáktalálkozóknak /1-2 megye 100-200 küldötte/ oldódik fel a diákok közművelődési bemutatója.

3. Erkel Diákünnep

/A felhívások története 1963-83./

A Kultúrális Szemle Országos Operatív Bizottságának megbízásából a KISZ Békés megyei Bizottsága, a Békés megyei Tanács VB művelődésügyi osztálya, a gyulai Városi Tanács VB és művelődésügyi osztálya, a gyulai Erkel Ferenc Gimnázium KISZ-szervezete és tanári kara az alábbi felhívással fordul Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Pest és Szolnok megye, valamint Szeged város középiskolás ifjúságához.

F E L H Í V Á S

A KISZ Kultúrális Szemle országos mozgalom. Átfogja az egész magyar ifjúságot, benne az ifjúság szocialista nevelése a legváltozatosabb keretek között folyik, színen és élettel telítődik. Alkalmas rá, hogy a magyar ifjúság kialakítsa magában az új ember legszebb jellemvonásait, megtalálja azt a legjobb nevelési formát, mely az ifjúságot közös élmények és közös érzések által közösségbe forrasztja össze, társas tulajdonságait kifejleszti, módszert és lehetőséget ad az élettel való állandó és eleven kapcsolatra, s közben megismerteti a fiatalokat a szocializmus építésének mindennapos feladataival. Ez a mozgalom az iskolák életében is jelentős

szerepet játszik, feladatai roppant sokrétűek, szereágazóak, az iskolai nevelőmunkának mindenképpen szerves, kiegészítő részei.

Mindezt kifejezte a keszthelyi Helikon immáron 5 éves tapasztalata, és az ez évi sárospataki diáknapok sikere. Ugyanakkor felvetődött az egész országra való kiterjesztésének igénye, hiszen a mozgalom teljes sikerét a benne résztvevő tömegek biztosítják. Megvalósításával kialakul a középiskolás ifjúság különféle művészeti ágakban folyó kultúrális tevékenységének szervezett formája és rendszere. Ezért 1963. május 23, 24, 25 és 26-án Gyulán is megrendezésre kerül a középiskolás ifjúság öntevékeny művészeti találkozója, az

ERKEL DIÁKÖNNEPEK,

amely nem más, mint a Kultúrális Szemle Duna-Tisza közére és a Dél-Tiszántúlra kiterjedő középiskolás területi bemutatója, amelyen az említett országrészek diákifjúsága méri össze felkészültségét, és mutatja meg öntevékeny mozgalmának színvonalát.

Az operatív bizottság a gyulai gimnázium KISZ-szervezetére bízta a találkozó megrendezését, mert a város a Körös-köz művelődési hagyományainak egyik igen fontos bázisa, a hagyományok továbbfejlesztésében a felszabadulás óta eltelt idők folyamán országos szintű rendezvé-

nyekkel hívta fel magára a figyelmet, és szerzett elismerést.

A találkozó pedig Erkel Ferenc nevét viseli, aki a város neves szülöttei közül maradandó életművével a legjobban kiemelkedik. Nemcsak a magyar operát teremtette meg, hanem a dalosmozgalom kibontakoztatásával az öntevékeny művészeti mozgalmak elindítója lett.

Az Erkel Diákünnepekre hívjuk Duna-Tisza köze és a Dél-Tiszántúl középiskolás ifjúságát, s kérjük, készüljön fel a nemes vetélkedőre, s együttesen biztosítjuk sikerét.

Az Erkel Diákünnepek a következő művészeti ágakban kerülnek megrendezésre:

1. Irodalmi pályázat:

- a./ Saját szerzeményű költemény
- b./ Helyismereti tanulmány
- c./ Irodalmi riport

A helyismereti tanulmányban és az irodalmi riportban óvakodjanak a pályázók az egyoldalú, a valóságot megszépítő ábrázolástól. A szocialista építésre jellemző új vonások mellett bátran mutassák meg és bírálják azokat az erőket, amelyek hátráltatják a fejlődést.

2. Néprajzi pályázat

3. Vers- és prózamondás

Minden pályázó három verset köteles választani: egyet a klasszikus íróktól, egyet-egyed pedig a mai világirodalomból és a mai magyar íróktól. Prózamondás esetében két prózai mű választandó: egyet a klasszikusoktól, egyet pedig a mai magyar vagy világirodalomból.

4. Irodalmi szinpad

5. Szólóének

6. Szólóhangszer

A résztvevők három csoportban szerepelnek:

a./ vonósok

b./ zongoristák

c./ fúvósok és népi hangszeresek

7. Énekkar

Az Erkel Diákünnepségek diszhangversenyén a benevezett énekkarok összkara szerepel.

8. Zenekar és hangszeres kamaraegyüttes

9. Tánczenekar

A zenekar műsorszáma három műből áll összesen. Az egyik szám feltétlenül magyar szerző műve legyen.

A zenekar az Erkel Diákünnepek célkitűzéseinek megfelelő, szöolid, versenyképes számokat tűzzön műsorára!

10. Néptánc

A táncsoport belső életét, a felkészülés folyamatos voltát, s szakmai kérdésekkel való foglalkozását a zsűribizottság a bemutatott munkanaplók alapján ellenőrzi. A munkanaplót a táncsoport vezetője, a KISZ-titkár és az Erkel Diákkünepekre való felkészítéssel megbízott tanár írja alá.

11. Társastánc

Az egészséges szellemben lezajló táncversenyek jó irányba terelik a vetélkedést, és a nézőket is serkentik a táncok kultúrált, izléses formáinak elsajátítására.

A bemutatón való megjelenés leányoknak szöolid ruhában /tánc/ vagy bő szoknyás nyári ruha, fiúknak sötét öltöny, fehér ing, nyakkendő. Ha az iskola nem koedukált, a leányiskola a fiúiskolával közösen szervezze a klubfoglalkozásokat, s ennek alapján nevezzenek be a bemutatóra.

12. Képzőművészeti és fotópályázat

13. Szellemi vetélkedő

ÁLTALÁNOS SZERVEZÉSI TUDNIVALÓK

Az 1963-as Erkel Diákünnepekentesak azok a középiskolás tanulók, illetőleg csoportok vehetnek részt, akik saját megyéjük területén bekapcsolódtak a Kultúrális Szemle tömegmozgalmába.

A merev versenyzési formák kiküszöbölése céljából a jól bevált színvonalversenyt alkalmazzuk. A szólisták és a csoportok rangsorolása helyett a zsüri arany, ezüst és bronz fokozatokat állapít meg /egy-egy művészeti ágon belül pl. több arany fokozat is kiadható./ A pontozásos rendszer fenntartása mellett a zsüri az összes résztvevők egyéni értékelésére törekszik. Így lehetőség nyílik az iskolák közötti erőviszonyok reális felmérésére. A legkiemelkedőbb teljesítményt elért középiskola /gimnázium vagy technikum/ nyeri el az Erkel Diákünnepek vándordíját, az Erkel Vándorserleget." /15/

Talán kicsit már idegen, a mai diákot imitt-amott mosolyra készítő - de ilyen volt az első EDÜ felhívás, mely 1962. októberében eljutott Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Pest és Szolnok megyék, valamint Szeged város középiskolás ifjúságához.

Az 1965-ös felhívás már az ipari tanulókat is várja a hazánk felszabadulásának 20. évfordulója jegyében rendezendő EDÜ-re. Így kerül programba a Szakma Ifjú Mestere

kiállítás és a mesterségrajzi pályázat.

"Nyitnak" a szervezők, nemcsak a résztvevőkben, tartalomban is: "Az Erkel Diákünnepekre ne csak néhány kijelölt tanuló és művészeti csoport készüljön. Tervezzék ki a felkészülés az egész iskolára, intézetre.

... Lehetőséget biztosítunk arra, hogy iskolai klubvezetők, újságok szerkesztő bizottságai tapasztalatszerét tartsanak. Versenyen kívül ugyan, de a testmozgás művészetét is be kívánjuk mutatni." /16/

Tökéletesedik a szemle rendszere, elhatározzák, hogy csak járási-városi, majd megyei színvonalversenyek és kiállítások után lehet eljutni az EDO-re.

"1967-ben a kulturális munka főbb tartalmi célkitűzéseit a párt IX. kongresszusa, a forradalmi ifjúsági napok, és a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulója határozza meg." /17/

Az akkori felhívás már nem Gyulára szólítja Pest és Szolnok megye diákjait.

A KISZ zászlóbontásának 10. évfordulójára 1967-ben "Forradalom és ifjúság" címmel pályázat indult, mellyel az EDO-re is lehetett nevezni. A külön munkásmozgalmi pá-

lyázat témái a felszabadulástól napjainkig várja az ifjúságmozgalmi kutatókat.

A felhívás ráirányítja a figyelmet arra, hogy a kulturális tevékenység vonzóbbá teheti a KISZ-alapszervezeti életet - a Napló-pályázat beszámolót kér a KISZ-szervezetek, csoportok, szakkörök és kollégiumi közösségek életéről.

Ismét érdekesség: "Megrendezzük a táncdalénekesek bemutatóját is. A külföldi szerző művét a táncdalénekes csak magyarul adhatja elő."

A táncversenyt már két csoportban hirdetik: amatőrök és profik, azaz a D_1 és D_2 kategóriában indulásra jogosult diáktáncosok számára.

Az 1967. évi felhívást két körlevél is követte. Egy megszívlelendő gondolat a másodikból: "Javasoljuk, hogy az utazás és részvétel költségeinek előteremtése végett tartsanak városukban bevételes bemutatókat, esetleg úgy, hogy több EDÜ-re jutott iskola összefog, és közös műsort ad." /17/

Az 1969. évi felhívás nem sokban különbözik az előzőtől. Új az "Igy. élünk" pályázat, az irodalmi színpad mellett egyfelvonásos műveket is bemutatathattak, külön kategóriába a kamarakórus és a pol-beat.

Ismét egy körlevél, amelyben figyelemre méltó gondolat: "Az EDÜ Operatív Bizottsága úgy döntött, hogy az 1969-es Erkel Diákünnepeket fesztivál jelleggel rendezi meg. Elképzelésünk szerint az EDÜ fesztivál jellegét az eddigieknél sokkal szervezettebb és látványosabb felvonulás, valamint a szabadidők kitöltése, a csoportok rögtönzött szabadtéri fellépései adnák." /18/

A budapesti fiatalok is az EDÜ vendégei 1971-ben:

- "Készüljetek és jöjjetek hozzánk - a diákfiatalok politikai, szakmai és kulturális találkozására..." /19/
Először FÓRUM! - A résztvevő iskolák KISZ VB-titkárai és kulturális felelősei kérdeznek majd, és felelnek a megyék, városok vezetői. Megrendezik a nyomdaipari szakközépiskolások és a fiatal nyomdászok találkozóját.

Ifjúsági nagygyűlés: "Három tavaszra emlékezünk."

A pályázatok és bemutatók egy kivétellel megmaradtak /a táncdalénekesektől búcsút vett az EDÜ/.

Petőfi Sándor születésének 150. és Erkel Ferenc halálának 80. évfordulója jegyében készülnek a diákok az 1973-as EDÜ-re. Petőfi-emlékülést "Haza és szabadság" címmel szellemi vetélkedőt, valamint a VIT tiszteletére "Béke-barátság-szolidaritás" ifjúsági nagygyűlést tervez a felhívás. /20/

Megváltozik a pályázatok rendszere, az egyes kategóriákat felosztják az öt "diáknapos város" és Budapest között. A helyi szervezők egy új programmal is adóznak a névadónak: meghirdetik az Erkel-sakkemlékversenyt. A diáknapok általános célkitűzéseit és egységes rendszerét is megfogalmazza az 1975. évi felhívás:

- "- az iskolai diáknap legyen a közművelődés eredményeinek megnyilvánulása...
- a megyei diáknapok a Forradalmi Ifjúsági Napok részeként váljanak a megye középfokú tanintézetekinek sokoldalú tapasztalatcserére is módot adó seregszemléjévé...
- az országos diáknapok legyenek az iskolai közművelődés országos szintű reprezentatív találkozói..."

A soronkövetkező országos diáknapok célja, hogy tükrözzék a tanulóifjúság hazánk felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából vállalt és tett cselekedeteit, a szocialista hazafiság, az internacionalizmus eszmeiségét."/21/

Ez a kiírás a művészeti bemutatók és egyéb hagyományos programok színhelyévé teszi az országos diáknapokat rendező városokat. A pályázatok számára ismét új országos rendszer alakul ki Budapest, Pécs, Szeged, Sárvár helyszínekkel, konkrétabb szakmai programokkal.

"A diáknapok énekkari bemutatói 1975-ben részlegesen, a későbbiekben teljes egészében kapcsolódnak a Magyar Rádió korábban elindított Éneklő ifjúság mozgalmához." /21/

Az új tánczene, az új tánc már nem teszi lehetővé az amatőrök fellépését, így a társastánc nem kerül meghirdetésre.

Az 1977-es EDÜ-re hívó kis füzet megjelenését 1975. novemberében Gyulán egy tanácskozás előzte meg. A diáknapokon résztvevő megyék és városok KISZ-bizottságainak képviselői a KISZ KB javaslatára összegyűltek, hogy megvitassák az előző EDÜ tapasztalatait.

Verseny és fesztivál? Mit csináljon a zsűri? Hiányoznak a kiállítások! Kit, kiket, miért, mivel díjazzunk? Szinte egymást érték a kérdések. Itt hangzik el az a javaslat, hogy az országos diáknapokat kössék egybe május 1-e megünneplésével - a jövő munkásai, szellemi dolgozói együtt ünnepeljenek azokkal, akiknek a felkészülési évek egyre tökéletesedő, nyugodt feltételeit köszönhetik.

Igy a felhívás immáron nyolcadszor 1977. április 29. - május 2. közötti napokra hívta Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megyék, Budapest és Szeged városok diákjait./22/

Húsz éve bontott zászlót a KISZ: "az eltelt 20 év forradalmi szelleme hassa át egész tevékenységünket."

Először hív testmozgásra a "Sportol az EDÜ" akcióval. Lesz fesztiváldíj a legjobb iskoláknak és ajándékok a győzteseknek. A város vándorserlegére az a megye vagy város iratkozhat fel, amelynek a diákjai a legjelesebbek lesznek a fesztiválhangulat megteremtésében.

Ezen az EDÜ-n utoljára látjuk vendégül Bács-Kiskүн megye nagyszerű diákjait, remek táncosait, zenészeit, szavalóit.

Első ízben hívták Gyulára Hajdú-Bihar megye és Debrecen város tehetséges leányait, fiait az 1979-es fesztiválra. /23/ A művészeti bemutatók kiírása engedett "szigorúságából": "Ne feledkezzetek meg az egészséges, vidám diákhumorról sem." A harmadikban meghirdetett "Te színpadod" pódium már a megnyitó napján várta az előadókat./27/

Az 1981. évi diáknapok célkitűzései, feladatai

I. A rendezvénysorozat célja:

- Az 1981. évi országos diáknapok járuljanak hozzá a diákélet hagyományainak további elmélyítéséhez.
- Az országos diáknapok eseményeinek középpontjában a KISZ X. kongresszusára való felkészülés álljon.

- Foglalják egységes keretbe az oktatási intézményekben folyó közművelődési munkát. Adjanak képet az iskolai KISZ-szervezetek kulturális nevelőmunkájáról, a tanulói közművelődés eredményeiről, a színes, vidám diákéletmódról.
- Adjanak lehetőséget a szakmunkástanulóknak arra, hogy szakmájuknak, érdeklődésüknek megfelelően mind többen kapcsolódjanak az országos diáknapok rendezvényeibe.
- Hívják fel a figyelmet mindazokra a pedagógusokra, akik lelkes segítők a KISZ-munkának, aktív részei az iskolai kulturális, művészeti nevelőmunkának.

II. A rendezvények ideje:

- Iskolai diáknapok: 1980. november - 1981. január.
- Megyei diáknapok : 1981. február 25 - 1981.március 15.
- Fesztiválok : 1981. április 29 - 1981.május 2.

III. A minősítések rendszere:

Az arany oklevéllel minősített egyéni versenyzők és művészeti csoportok - a zsűri és a megyei KISZ-bizottságok javaslatára - meghívásos alapon részt vesznek a

Erkel Diákünnepeken. A fesztiváldíjat és az azzal járó 10.000,- Ft-ot azoknak az iskoláknak a KISZ-szervezetei kapják, amelyek kiemelkedő munkát végeztek a tanulói közművelődés területén; amelyek képviselői eredményesen vettek részt a X. jubileumi EDÜ művészeti bemutatóin, a diáknapi pályázatokon, aktívan bekapcsolódtak a politikai és művészeti tanácskozások munkájába, a tömegsport-rendezvényekbe, és közösségi, közéleti magatartásukkal elősegítették a fesztivál sikerét.

IV. A X. EDÜ jubileumi programja:

1. Tanácskozás

Téma: A középfokú tanintézetek művészeti csoportjai és a közművelődési intézmények együttműködése, a KISZ politikai nevelőmunkája érdekében.

2. Jubileumi programok

- Az Erkel Diákünnepek dokumentumainak bemutatása.
- Az eddigi Erkel Diákünnepeken szerepelt, és azóta közismertté vált személyiségek bemutatkozása, fellépése.

3. S p o r t

- Az EDÜ valamennyi résztvevője számára játékos sportversenyek lesznek a várfürdő területén, ezért kérjük, hozzatok magatokkal sportfelszerelést.
- A sportrendezvényen legaktívabban szereplő megye serleget kap elismerésül.

4. Verseny

- Gyula város vándorserlegét az a csoport kapja, amelyik a fesztiváli hangulatot a legkifejezőbben mutatja be május elsején.
- A fesztiváldíj mellett minden megye, illetve Budapest egy különdíjat ajánl fel a résztvevő közösségek jutalmazására. /24/

Az 1983-as EDÜ-re már külön felhívást nem adtak ki, ezért az ODN központi felhívását idézem: /25/

Az 1982/83. évi Országos Diáknapok kiírása

I. A KISZ Központi Bizottsága a Művelődési Minisztériummal és az Állami Ifjúsági Bizottsággal közösen ismét meghirdeti az Országos Diáknapokat.

Az Országos Diáknapok felmenő rendszerű, amatőr művészeti minősítő és bemutató-sorozat.

A rendezvény célja:

- Foglalja egységes keretbe, és ösztönözze a tizenévesek iskolai és iskolán kívüli folyamatos kulturális tevékenységét, adjon képet a diákművelődés eredményeiről, teremtsen lehetőséget a közművelődési munkában élenjáró diákok, iskolák és pedagógusok tevékenységének elismeréséhez.
- Nyújtson alkalmat a diákélet bemutatására, arra, hogy a diákok a művészetek eszközeivel fogalmazzák meg, fejezzék ki a világról, társadalomról alkotott véleményüket.
- Járuljon hozzá a diákélet hagyományainak további elmélyítéséhez, a régi diákszokások, iskolai hagyományok felelevenítéséhez, megismertetéséhez, új hagyományok kialakulásához.
- Adjon példát a diákok tömegeinek a szabadidő hasznos eltöltéséhez, a kultúrált szórakozási szokások kialakításához.

II. Az Országos Diáknapok rendszere

- a./ A tanintézeti KISZ-bizottságok rendezzenek iskolai diáknapokat. Programjuk kialakításakor, időpontjuk megválasztásakor az iskola hagyományait kövessék. Törekedjenek arra, hogy a diákok lehetőséget kapjanak diákköri, amatőr művészeti tevékenységük bemutatására. Kapjon a programban teret a vidámság, a diákhumor, elevenítsék fel a diákhagyományokat /diákórák, fordított nap, diákavató, stb./
- b./ A megyei KISZ-bizottságok és a megyei tanácsok művelődési osztályai művészeti kategóriánként szervezzenek minősítő bemutatókat. A minősítő bemutatókra - az iskolai diáknapon való résztvételtől függetlenül - minden középfokú tanintézetben tanuló diák, illetve diákközösség /szólista és művészeti csoport/ jelentkezhet. Az Országos Diáknapokat az alábbi művészeti kategóriákban hirdetjük meg: énekkar, kamarakórus, szólóének, szólóhangszer, kamarazene, népzene, pol-beat, folk-beat, jazz, rock, néptánc, diákszinpad, báb, vers- és prózamondás, egyéb.

A jelentkezési határidő: 1982. december 20, a KISZ megyei bizottságain.

A bemutatók ideje: 1983. február-március. A bemutatott produkciók valamennyi kategóriában arany, ezüst, bronz fokozattal minősíthetők. A középiskolások és a szakmunkástanulók minősítése külön történik.

c./ A KISZ KB, a Művelődési Minisztérium és az Állami Ifjúsági Bizottság diáknapi fesztivált rendez az ország 7 városában /Eger, Sárospatak, Gyula, Keszthely, Sopron, Székesfehérvár, Pécs/. A megyei minősítő bemutatók legszínvonalasabb produkcióiból, a bíráló bizottság javaslata alapján, a KISZ megyei bizottsága és a megyei tanács művelődési osztálya által felkért szakemberek a megye diákművelődését reprezentáló szerkesztett műsort állítanak össze. A megye ezzel a műsorral nevez az országos fesztiválra. A "Fesztiváldíj"-at a diákutáncs döntése alapján az a megye kapja, amelyik a legszínvonalasabb, legszínesebb, a középiskolai és szakmunkásképző intézetek kulturális munkájáról egyaránt képet adó műsort mutatja be, illetve a programokon való aktív részvételével hozzájárul a fesztivál sikeréhez. A fesztiválvárosok hagyományainak megfelelően díjakat alapíthatnak. A díjak

odaitéléséről a diáktanács dönt.

A fesztiválok időpontja: 1983. április 29-május 1.

d./ A meghirdető szervek országos pályázatokat írnak ki, és pályázati táborokat szerveznek. A táborokban a legszínvonalasabb pályamunkák készítői vehetnek részt.

Pályázatok:

- honismereti pályázat /Vásárosnamény/
- képző-, ipar- és népi díszítő művészeti pályázat /Mártély/
- diákirók, diákköltők pályázata /Velem/
- fotó- diapályázat /Szolnok/
- amatőrfilmes pályázat /Szolnok/

Az 1982/83. évi Országos Diáknapok művészeti és pályázati kategóriáinak részletes kiírása /32/

1. Énekkarok, kamarakórusok

A középfokú iskolák énekkarainak diáknapi bemutatói az "Éneklő ifjúság" mozgalomhoz kapcsolódnak. A műsorok tartalmi kialakításakor kapjanak nagy szerepet az ifjúsági mozgalom, a munkásmozgalom és a baráti

népek dalai. A diáknapi fesztiválokra a kórusok az országos rendező szervek meghívása alapján jutnak el.

2. Szólóének, szólóhangszer

A műsor tetszés szerint összeállítható.

3. Kamarazenekarok, népi zenekarok

A zenekarok a magyar hagyományok mellett más népek hangszeres muzsikáját is szólaltassák meg.

4. Pol-beat, folk-beat, /városi népzene/, rock, jazz

Saját szövegű és zenéjű, vagy költők verseire komponált, mások által szerzett dalok egyaránt előadhatók. A műsor tetszés szerint állítható össze.

5. Néptánc

Az együttesek elősorban szűkebb hazájuk néptánchagyományait mutassák be.

6. Diákszinpad, bábjáték

A diákszinpadok elsősorban a diákokat foglalkoztató témakörök feldolgozására és bemutatására vállalkozzanak. Műsorválasztásuk során ne feledkezzenek meg a diákéletmód, az egészséges diákhumor bemutatásáról sem.

7. Vers- és prózamondás

A versmondók egy klasszikus magyar, egy XX. századi magyar és egy tetszés szerint választott verssel készüljenek. A prózamondók egy műsorszámot válasszanak.

8. E g y é b

Jelentkezni lehet a fenti kategóriákba nem sorolható, bemutatásra érett produkciókkal /bűvészet, akrobatika, modern tánc, pantomim, paródia, stb./.

Ezen fejezet az ODN negyedszázados történetének főbb állomásait, a rendezvény szerveződésének alakulását taglalta elsősorban a felhívások alapján.

Kitűnik az irányítás centralizálásának folyamata, és ezzel párhuzamosan az uniformizálás is. Szándékában bizonyos határig - országos teljességre való törekvés - helyes, később viszont az egyéni kezdeményezések az egyéni szín /hagyományok/ gátjává válik.

Bár ez valószínű nem volt szándékos, de kellő figyelem sem volt elkerülésére. Az erősen központosított irányítás önmagában hordozza ezt a veszélyt, de a végrehajtók "ellenállása" vagy "engedékenysége" korrigálhatja.

Példának jegyzem meg, hogy a Helikon "ellenállóbb" volt ebben a tekintetben, mint az EDÜ. Az újonnan belépő

fesztiválvárosoknak pedig nem is volt más választásuk, mint a rendezés jogának megszerzésével elfogadni az akkor épp érvényes központi kiírás pontjait, és azt minél jobban szolgálni.

III. Az ODN rendezvényeinek irányítása, szerveződése

A felhívások történetéből is nyomon következő - legalábbis levonhatók következtetések - az irányítás alakulása, jobb megértéshez ismertetem saját vizsgálódásaimat, és tapasztalataimat, a következő felosztás alapján:

- 1./ Célok és feladatok.
- 2./ A rendezvény területi /horizontális/ fejlődése.
- 3./ A rendezvény vertikális szerveződése.
- 4./ Az érdekelt /meghirdető, irányító/ szervek együttműködése
 - KISZ KB és minisztériumok
 - megyei szervek
 - iskolák és közművelődési intézmények
- 5./ Az EDÜ irányítása.
- 6./ Tapasztalatok - következtetések

A részletes tárgyalás előtt érdemes felidézni, hogy az első kultúrális fesztivál /Helikon/ egy, a hagyományon alapuló, az iskolától /diákoktól, tanároktól/ kiinduló - ahogy mondani szokták: "alulról jövő" - kezdeményezés volt, ugyanigy a sárospataki és gyulai fesztivál is.

A továbbiakban az országos kereten /ODN/ belül, egy országos rendezvény /EDÜ/ tapasztalatainak tükrében - egyes kérdéseknél az egész rendszerre /keretre/ kiterjedően - próbálom feltárni azokat az összefüggéseket, amelyek elindították, működtették, és a jelen helyzetet kialakították. Célom nem az egyes művészeti kategóriákon és pályázatokon belüli változások /pl. esztétika/ nyomon követése, hanem a rendezvény történeti tényén túl, az egész rendszernek, annak alkotóelemeinek és szintjeinek alakulását vizsgálni.

1./ Célok és feladatok

25 évvel ezelőtt az első fesztivál az új Helikon /1958/ a dunántúli középiskolák tehetséges fiatalságának szellemi és művészeti vetélkedőjének éventkénti megszervezését vállalta. A hatvanas évek elején a KISZ Kultúrális Szemle - mint országos mozgalom -

felkarolja /bevonja/ a sárospataki /1962/, gyulai /1963/ rendezvényekkel együtt. Ugyanakkor felvetődött az egész országra való kiterjesztés igénye is, hiszen "a mozgalom teljes sikerét a benne résztvevő tömegek biztosítják." /15/ ld. Később a területi fejlesztést./

"Megvalósításával kialakul a középiskolás ifjúság különféle művészeti ágakban folyó kulturális tevékenységének szervezett formája és rendszere... Ez a mozgalom az iskolák életében is jelentős szerepet játszik, feladatai roppant sokrétűek, szerteágazóak, az iskolai nevelőmunkának mindenképpen szerves kiegészítő részei." /15/

/Megjegyzem: a helyi /pl.gyulai, keszthelyi, stb./ felhívások cél- és feladatmegjelöléseiben az országos rendelkezéseket /később felhívásokat/ többnyire szósz szerint követik - azaz tükrözik - a KISZ és OM /KM és MÜM/ diákok körében kitűzött kulturális céljait, törekvéseit./

Tehát a fő cél - az ifjúság szocialista nevelés mellett - az iskolai nevelés, oktatás komplexitására való törekvés is. Feladat már nem csak a bemutatkozás /ld. Helikon/, hanem horizontálisan és vertikálisan is /belső tartalmában is/ átfogni, irányítani, segíteni

a diákok kulturális munkáját. Az eszköz ehhez az 1967-re országosan kiépített Kulturális Szemle kerete/ a KISZ, közművelődési intézmények, az iskola eszközeivel együttesen/, mely 1965-től az ipari tanulók bevonásával a teljes diákifjúságot /közép fokon/átfogja. Így az 1958-67-ig terjedő szakasz tekinthető a kialakulás szakaszának, ekkorra tisztázódnak az elképzelések és elvárások:

"A kulturális nevelőmunka a tömegmozgalom erejével és lehetőségeivel segítse a fiatalok olvasóvá nevelését, az ismeretterjesztés kiterjesztését, a művészeti tömegnevelés különböző formáinak fejlődését." /17/

Tükrözi ugyanakkor az 1961-es oktatási törvény egyik célját, nevezetesen a középfokú iskoláztatás általánossá tételét. Elmarad viszont a felhívásokból a tehetségek gondozására, fejlődésükre vonatkozó utalás. A Kulturális Szemle elnevezést a "Diáknapok" váltja fel.

Az 1971-es felhívás az országos rendezvények céljáról így szól: "... hozzásegíteni a fiatalokat a szép terv megvalósításához: a diákifjúság világnézeti formáláshoz, a korszerű műveltség, a magasfokú szakmai tudás megszerzéséhez." "A kulturális bemutatás elősegíti, hogy az ifjúság még jobban hasznosítsa a művelődési otthonok, ifjúsági klubok, könyvtárak, hangversenyek, képzőművészeti tárlatok, múzeumok, levéltárak adta lehetőségeket." /19/ - Az 1970-es Országos Népművelési Konferen-

ciájában megfogalmazódottakat is tükrözi ez utóbbi idézet.

Az 1973-s felhívásban fogalmazódik meg először az önképzés igényének felkeltésére való törekvés. Ez a második szakasz /1967-75/ - amely az 1974-es KISZ KB áprilisi határozata nyomán létrejövő változásokig tartott - nagyjából stabilnak mondható, és egyenletes fejlődést tett lehetővé.

A harmadik szakasz /1975-1983/ sok szempontból a legbonyolultabb, nehezebben érthető és értékelhető. Már most 1983-ban valószínűnek látszik, hogy a "rendszer" aligha folytatható tovább ott, ahová eljutott.

Ezen harmadik szakaszt olyan határozatok készítették elő, mint az MSZMP KB közművelődési határozata és a KISZ KB IB állásfoglalása. Az új cél, feladat/igy a tartalom /ennek megfelelően formálódik:

"Az országos diáknapok legyenek az iskolai közművelődés országos szintű reprezentatív találkozói, a szakmai és mozgalmi tapasztalatcserék nyilvános szinterei.

Segítsék elő a különböző megyékben tanuló fiatalok eredményeinek kölcsönös megismerését, a hagyományok ápolását." /21/ - ez tehát az új feladat.

Az új célkitűzések a diáknapok számára:

- "- képezze szerves részét a mozgalmi nevelőmunkának, az egyéni feladatvállalásnak !
- Váljon az iskola eszmei, esztétikai és etikai nevelőmunkájának szerves részévé, a szabadidő hasznos eltöltésének egyik alapformájává.
- Minden fázisa legyen a tanulók öntevékenységeinek, társadalmi, közéleti munkájának emberi magatartásának, állásfoglalásának fokmérője." /21/

Az idézetekből érzékelhető, hogy a politikai döntések nyomán a szervezettség kötöttebb lett, a diáknapokkal szembeni elvárások megnöttek. Formai oldalról először kap hangsúlyt a fesztiváljelleg.

A feladat 1977-ben tovább bővül:

"Adjon képet az iskolai KISZ-szervezetek jelenlegi tevékenységéről, a tanulói közművelődés eredményeiről, irányítsa a figyelmet az oktatási intézményekben folyó tanórákon kívüli nevelőmunkára, segítse az iskola külső kapcsolatainak elmélyítését. Hívja fel a figyelmet azokra a pedagógusokra, akik lelkes segítők a KISZ-munkának, aktív részesei az iskolai, művészeti nevelőmunkának!" /22/

Az 1981-es felhívás /24/ a diákéletmód bemutatására,

ezzel kapcsolatos hagyományok ápolására buzdít.

A felhívások történetében részletesen ismertettem a következő /1983-as/ felhívást, a célokat megfogalmazó részből emelem ki a következőket: "Az Országos Diáknapok felmenő rendszerű, amatőr művészeti minősítő és bemutatósorozat. Foglalja egységes keretbe, és ösztönözze a tizenévesek iskolai és iskolán kívüli folyamatos kultúrális tevékenységét..." /25/

Megjegyzem, az, hogy 1983-ban az EDÜ nem adott ki felhívást /"beérte" az országgal/, túlmutat magán a tényen.

Ezen harmadik szakasz elvi célkitűzéseiben maximálisan igyekszik korszerű, sőt korát meghaladó lenni, - egyik ellentmondása is ez, hiszen a célok által feltételezett gondolkodás, és intézményi működés /együttműködés/ feltételei /ld. rendtartások, oktatási-közművelődési intézmények,/ és a KISZ ösztönző ereje sem nyújt erre lehetőséget.

Érzékelhető a KISZ 1974. áprilisi határozata nyomán a mozgalom erőfeszítése /az oktatásügy ekkor az 1978-as reformon dolgozik/, a közművelődési törvény megjelenésekor beindult buzgóság, stb, a diákművelődés /köz!/ ezzel együtt alig ment előre. Az országos rendezvények fesztiváljellegének hangsúlyozása tévedéshez vezetett:

- a formát és a tartalmat több ponton szembeállították.

Összegezve a fejezetben tett megállapításokat, összehasonlításokat:

- Az említett szakaszolás egy másik megközelítésben a szemlék, diáknapok, fesztiválok is lehetnek.
- A cél és feladat, tartalom és forma egysége a szemlék idején valósult meg legjobban - azaz nem vállalkoztak többre, mint ami a "keretben" benne volt - az újítás és a totalitás igénye /mindent ebben a keretben megoldani, ami diákművelődés/ csak a "diáknapok szakasz" elején fért bele a keretekbe, később /fesztiválok/ már a cél és a feladat, valamint a tartalom és a forma egységének megbomlása problémákat okozott.
- Másrészt az első időkben a diákok és az iskola felől közelítve alakult a rendszer, még később felülről, az elvek és a jövő elképzelései felől, azaz a mai valós lehetőségek jószándékú túlbecsülésével.

2./ A rendezvény területi /horizontális/ fejlődése

1983-ban 25 éve annak, hogy a KISZ Veszprém megyei Bizottsága és az Oktatásügyi Minisztérium - a Keszthelyi Helikon Ünnepségek hagyományain - megrendezték a dunán-

túli középiskolák kultúrális szemléjét. Ennek a kezdeményezésnek is része van abban, hogy pár év alatt KISZ Kultúrális Szemle elnevezéssel országos mozgalom indult el, alakult ki.

Az országos szemlék megrendezését az egy-egy tájegységekben nagyobb oktatási és így diákhagyományokkal rendelkező városok vállalták. Így Keszthely mellett 1962-ben Sárospatak, 1963-ban Gyula, 1967-ben Sopron és Eger, majd a viszonylagosan kialakult helyszínekhez csak 1979-ben csatlakozik Székesfehérvár, majd 1983-ban Pécs. Időközben 1975-ben az új pályázati rendszerrel új helyszínek is belépnek - Budapest, Pécs, Szeged, Sárosvár.

Miért érdekesek ezeknek a helyszíneknek térben és időbeni kialakulása? Előszörban azért, mert egy művelődési struktúra /a Kultúrális Szemle/ kialakulásának egyik tényezője, másrészt tükrözi az alakító elvet és érdeket is. Elvezet ugyanakkor a filozófia egyik törvényéhez: - azaz, jelen esetben a Kultúrális Szemle /később Országos Diáknapok,/ mint rendszer meddig osztható anélkül, hogy minősége megváltozna?

~~Mielőtt~~ Az Erkel Diákünnepek kapcsán a középiskolai diákság kultúrális tevékenységét /illetve annak jelentős részét/ magábafooglaló vagy önmagának betudó ODN mozgalom vizsgálatain erre a kérdésre is kerestem a választ. A

A kiindulópont 1958, a felújított keszthelyi Helikoni Ünnepségek.

dr. Szabó Sándor feljegyzésében így emlékezik az alapításra, kezdeményezésre: "Az eredeti első Helikon 140 éves évfordulójának évében, 1957-ben a keszthelyi Vajda János Gimnázium Ünnepi műsorának keretében Varga Balázs - a felvilágosodás irodalomtörténésze - idézte fel az ősi Helikon történelmi atmoszféráját, és tett célzást a haladó hagyomány felújítására.

A Városi KISZ, párt és tanácsai szervek segítségével az előkészítő és szervező munkát a gimnázium és a mezőgazdasági technikum vezetői vállalták magukra - dr. Horváth József, Dugonics József és Takács Gyula.

Az új körülményekre tekintettel azonban új profilt is kellett adni az ifjú Helikonnak, s ez a dunántúli középiskolák tehetséges fiatalságának szellemi és művészeti vetélkedőjében fejeződött ki.

Ily formában értett egyet a felújítással a KISZ Veszprém megyei Bizottsága /nyilván a Központi Bizottság apparátusával konzulálva/ és az Oktatásügyi Minisztérium."

/26/

A leírtakból /idézetből/ kitűnik, hogy egy régi és haladó hagyományra appellálva - melynek ugyan sem célja,

sem tartalma nem fedí /csak esetenként és részenként/ a felújitást - lelkes pedagógusok és ifjúsági vezetők egy reális igényt akartak kielégíteni. Mégpedig egyrészt a középiskolás diákok azon jogos igényét, hogy ne csak azt a tudást mutathassák be /és ezáltal elismerésben részesülnek/, mely a tantervben szerepel, és úgymond kötelező, hanem jártasságukat a művészetek és a szellemi élet más területén is. Másrészt a tanárok számára is lehetőséget biztosított arra, hogy a tanulmányi versenyekbe nem illeszthető, országos kulturális mozgalomhoz nehezen kapcsolható területen - nyújthassa tehetségének és tudásának azt a többletét, melyet a tantárgyainak oktatása nem igényel. Így számára is egy plusz lehetőség, hogy kitűnjön kollegái közül, azaz jobban bemutatthassa, és elismertethesse munkáját, ezen keresztül saját személyét.

Még további igényekre és indokokra is lehetne utalni /pl. szereplési vágy, közösségek alakítása, stb./, ugyanakkor nyilvánvaló számomra, hogy a diákok és tanárok előzőekben említett igényei más formákban is kielégíthetők lettek volna /már akkor meglevő formákra, keretekre gondolok/.

Röviden ez lenne a Keszthelyi Diáknapok alapításának története, mely egyben az országos mozgalom kezdetének is tekinthető.

Öt évvel ezután 1962-ben Sárospatak vállalkozik Észak-Keletmagyarország fesztiváljának megrendezésére. Az ügynek hagyománya itt is volt: - a régi aratási vizsga, illetve aratási ünnep. Ugyanakkor az ország ezen részének diákjai is bemutatkozási lehetőséghez jutottak.

A szemle ügye mostmár az országos teljesség felé haladt - a Duna-Tisza-öze és Tiszántúl diákifjúságát Gyulán az Erkel Diákünnepeken fogadták először 1963-ban. Gyula esetében nem elsődlegesen az iskolai hagyomány, hanem a térség kulturális életében kiemelkedő szerepe és a vállalkozási kedv lehetett a döntő, amikor 1962-ben megkapta a rendezés jogát. /27/

A KISZ Kulturális Szemle mostmár országos mozgalom, melyet a Kulturális Szemle Országos Operatív Bizottsága irányít és szervez. Rövid idő alatt megnő a résztvevők száma. Pl. 1963-ban Keszthelyen 100 iskola 3000 tanulója, Gyulán 65 iskola 1500 tanulója vesz részt a szemlén. A lelkesedés nagy, a szálláshelyek /étkezőhelyek/ száma később mindhárom városban kevés. A bemutatókhoz is kevesek vagy nem megfelelőek a helyiségek, persze közben az igények is változtak.

Az Országos Operatív Bizottságnak választania kellett,

vagy a résztvevők körét szűkíti vagy a szemle helyszíneit növeli. Mindkettő megtörtént: művészeti áganként meghatározták a résztvevők számát, és 1967-ben Eger és Sopron is az Országos Diáknapok színhelye lett. A színhelyek további osztása /mert az előző három város esetében azért a vállalkozási készség döntő lehetett/ földrajzi megfontolást is jelentett, vagy jelenthetett volna. Hiszen Sárospatak "mellett" Eger, illetve Keszthely "mellett" Sopron csupán ezt figyelembe véve, aligha jöhetett volna számításba. Pécs, és egy, az ország közepe táján fekvő város, igen. Ezzel egyrészt elkerülhető lett volna, hogy később, amikor már semmi sem indokolta, tovább szabadalják az Országos Diáknapokat /1979. Székesfehérvár, és 1983. Pécs/. Majd 1975-ben a pályázatok elkerülnek az ODN városaiból, új színhelyek kapcsolódnak be Szeged, Sárosvár, Pécs, Budapest, Szolnok.

1983-ban kialakul a pályázati táborok rendszere. /A táborokban a legszínvonalasabb pályamunkák készítői vehetnek részt./ Honismeret - Vásárosnamény; képzőművészet, iparművészet - Mártély; diákirók, költők - Velence; fotó, dia, film - Szolnok.

Igy az ODN már 11 helyen /7 helyen az előadóművészetek és 4 táborban a pályázók/ zajlik.

Mindebből következik, hogy a rendszer annyiban országos, hogy átfogja a középiskolai diákságot. Struktúráját nézve már nem épül ki országos szintig - azaz az ODN-nek nevezett rendezvények /a 7 fő színhely/ területiek, 2-3 megye diák-előadóművészei találkoznak. /Ismeretlenül, később sem szerevezve tudomást a többi ODN városban történekekről/. Alig több már az "országos" a "megyeitől" - a jéghegy csúcsa elolvadt. Igen ám, de mint 1983-ra ki is derült, ez a megyei és iskolai diáknapiakat is érinti./felhívás, 1983/.

Igy hozta a színhelyek mennyiségi változása ezt a minőségi változást, melynek elemzéséről később szó lesz. A forma, amely kezdeti szakaszában /kb. az első 10 év/ megfelelt az őt létrehozó tartalomnak, nem vagy csak részben /pályázatok/ tudta követni az átalakulást. A struktúrában és elemeiben meg volt ugyan a lehetősége annak, hogy a részek egészé épüljenek - de ez talán nem is volt cél - legalábbis a szemléken, diáknapiakon nem.

3./ A rendezvény vertikális szerveződése

Mindaddig, amíg a mozgalom és a keret nem fogta át az egész országot /1962-63-ig/, a felhívás kapcsán jelentkezhetek a szemlére az iskolák, a diákok. Ez a "korlát-

lan" jelentkezés kezdetben nem okozott gondot, mivel még nem voltak eléggé ismertek a fesztiválok /még nem tömeges a részvétel/, a szervezés is a rendező városok "befogadóképességéig" tartott. Egyes kategóriákban viszont már ekkor is megyei zsűrik selejteznek, vagy más versenyeket /pl. társastánc/ selejtezőknek tudnak be. Mindez viszont az úgynevezett "előzetes jelentkezés" alapján, és indokolt esetben történik. Az iskolákban ki-ki a saját gyakorlatának /hagyományának/ megfelelően választja ki az országos szemlére alkalmasokat. Az EDÜ 1963-as felhívása már ösztönöz arra, hogy: "...Kivánatos, hogy a jelentkezést megelőzők a Kultúrális Szemle helyi bemutatói, ennek alapján döntsék el, ki képviseli az iskolát egy-egy műsor-számmal az ünnepségeken." /15/

Ekkor már a Kultúrális Szemle Országos Operatív Bizottsága felkér, megbíz, koordinál. 1965-ben már művészeti áganként megyei döntőket szerveznek. A megyei döntők legjobbjai jutnak el a területi bemutatókra. A megyei döntőig jutás feltételeit, állomásait mindenütt az illetékes KISZ MB-k és MT. Művelődésügyi Osztály döntik el.

"Az iskolai, megyei színvonalversenyeket a Forradalmi Ifjúsági Napok keretében rendezzük meg." /17/

Tehát 1967-re /első szakasz/ megvan a területi teljesség /országos/, a szakmunkástanulók belépésével /1965/

a középfokon tanuló diákok teljessége résztvehet,
és kiépült a szemlerendszer az iskolától a területi
bemutatóig.

/Megjegyzés: nem országos bemutatót irtak!/
.

Később 1973-ban a megyei és országos /területi/ rendezvényeken bevezetik a kategorizálást - külön értékelik a szakmunkás és szakiskolai diákokat, a szakközépiskolás, a gimnazista diákok produkcióit.

1975 - a fesztiváljellegű kialakításának első éve, akkor pontosan megfogalmazzák az iskolai, megyei és országos diáknapok célkitűzéseit, feladatait. Ennek ellenére vagy éppen folytatásképpen 1977-ben bevezetik a területi diáknapokat, amely nem fedi az 1967 előtti, hanem "A szakmunkásképző iskolák a megyei diáknapokat megelőzően, a Szakoktatási Pedagógiai Intézet által szervezett területi versenyeken vegyenek részt." /22/
Van tehát:

a./ iskolai diáknapok 1976. november - december

b./ területi diáknapok 1977. január - február 25-ig

c./ megyei diáknapok 1977. február 25 - március 15-ig

d./ országos diáknapok 1977. április 29 - május 2-ig.

Ez a szisztéma két alkalommal, de 1981-ben már megszűnnek a területi diáknapok /megjegyzés: valószínű

a minisztériumok és oktatásirányítás átszervezése is közrejátszott/, viszont külön minősítik 1983-ban is a szakmunkástanulók produkcióit.

Végül is 1965-től iskolai, megyei és országos rendezvények keretében mutakozhattak be a diákok.

4./ Az érdekelt /meghirdető, irányító/ szervek együttműködése

Már a Helikon kezdeti időszakában a rendezést vállaló iskolák /készthelyi gimnázium és a technikum/ a város, a megye és a KISZ az érintett minisztériumok segítségét élvezték. Hasonlóan alakult ez Sárospatak és Gyula esetében is. Az izmosodó KISZ egyre több feladatot vállalt mind a fiatalok megnyerésében, mozgósításában, mind a szervezésben és irányításban. Létrehozta irányító, társadalmi bizottságát: KISZ Kultúrális Szemle Országos Operatív Bizottsága néven - ez a bizottság kérte fel az együttműködő feleket, és bízta meg országos rendezvények lebonyolítására az iskolákat /pl. az EDÜ esetében a gyulai Erkel Ferenc Gimnáziumot, annak KISZ-szervezetét./

Beosztotta a megyéket, megyei jogú városokat és Budapestet az országos szemle egy-egy színhelyére. Szervezte az érdekelt minisztériumok és országos hatáskörű szervek, intézmények együttműködését. Elsősorban az Ország-

gos szemlékre koncentrált, megteremtve azok szervezési és anyagi feltételeit, azaz jó szolgálatot tett.

Az 1965-ös rendezvény már nem "szemle", és az Országos Operatív Bizottság sem működik - a KISZ KB osztályai közvetlenül koordinálnak a minisztériumokkal, megyékkel és városokkal. Majd 1971-ben fejlődítják "Diáknapok Országos Rendező Bizottsága" megnevezéssel, az országos irányító központöt a szemlebizottsághoz hasonló funkcióval. Ez a bizottság is megszűnt 1974 után, azaz ismét közvetlen irányításra tértek át. Ebben a formailag változó felállású irányítási rendszerben a minisztériumok /művelődésügyi, oktatási, kulturális, munkaügyi/ a meghirdető, támogató és feltételeket biztosító szerepet vállalták, bár operatív feladatokkal is megbíztak az irányításaik alá tartozó országos szerveket, intézményeket /pl. Népművelési Intézet, Szakoktatási Pedagógiai Intézet stb/.

A rendezvények szervezését valamennyi szinten a KISZ végezte, ugyanúgy együttműködve a tanácsokkal, azok szakigazgatási szerveivel. Az országos rendezvények szervezői számára időnként gondot jelentett a bizottságok létrejötte, megszüntetése, a minisztériumok változása, és ezzel együtt az oktatási irányítás alakulása, ami a közvetlen szervezést végző KISZ KB és annak osztályai tevé-

kenységén is érződött.

Pl. a KISZ KB apparátusában hol az iskolai osztály vagy osztályok, hol a kultúrális osztály /a leginkább meghatározók/ vállalt többet, ami viszont kihatott a tartalmi kérdésekre is. Saját magam 1975 és 1977-ben érzékeltem ideálisnak az együttműködést.

A megyei irányításban - az ottani országos rendezvény és a megyei minősítők - természetesen jelentek meg az országos irányítási változások, de a megyei /és ODN-t rendező városi/ KISZ apparátusi, tanácsai, rendező iskolai szervezők egyénisége bizonyos határokig felerősíthette, gyengíthette a központi elképzeléseket. Viszont az ODN kiteljesedésével a centralizmus erősödött.

Az országos rendezvényeket kezdeményező /készthelyi, sárospataki, gyulai/ iskolák kezéből a városi KISZ /és tanács/, majd a fesztiválok idején a városoktól a megyei KISZ vette kezébe az irányítást, de a szervezés egy részét is. Ebben természetesen közrejátszottak a megnőtt feladatok /pl. tömegesítés, anyagiak, stb./ - de ugyanakkor vezethetett volna ez egy ésszerűbb munkamegosztáshoz is. Ezzel egyidejűleg az ODN-t meghatározó döntéshozatal is centralizálódott, sőt a vélemények kikérése, a viták is elmaradtak.

Hogyan alakult a mozgalom az iskolák szintjén?
Volt már szó arról, hogyan épült ki a középfokú oktatási intézmények egészére, és miként jöttek létre /változtak/ az iskolai diáknapok. Ezen rendezvényeknek - más elnevezéssel - hagyománya nyilván csak a jelentős múlttal rendelkező iskolákban lehetett. Erre építhettek volna ?!, - ha a kiírások nem szorítják dátumok /aránylag kis intervallumok/ közé a megrendezést. Ugyanez a tény az új iskolák hagyományteremtését is gyengítette, bár a kiírástól ebben az esetben el is lehetett térni.

Volt egy másik gond is, nevezetesen az iskolai diáknapon való részvétel kérdése, mely hol kötelező volt, /a továbbjutáshoz/, hol ajánlott, legutóbb pedig anélkül is lehetett a megyei minősítőkre jelentkezni.

Az iskolai szervezést kezdetben az állami vezetés, majd fokozatosan az intézményi KISZ-szervezetek vették át. Ennek megfelelően volt kezdetben "iskolásabb", melynek haszna a tantervi követelményekkel való közvetlenebb kapcsolat volt - később mozgalmibb és szabadabb lett. Utóbbi esetben az iskolanapok minőségi polarizálódása is végbement. Ezzel együtt viszont fejlődött a közművelődési intézményekkel való együttműködés, nyitottabbá vált az iskola. Az együttműködés még nem elég korszerű, esetleges és kampány-, akciószerű is, és ennek megfe-

lelően még sok tartalmi lehetőséget hordoz.

5./ Az EDÜ irányítása

Az előző pontban tárgyalta a példán /EDÜ/ keresztül igyekszem konkréttá tenni.

Az Erkel Diákünnep - mint elődjei is - egy jelentős kultúrális hagyománnyal bíró város egyik középiskolájának kezdeményezése kapcsán jött létre. Így bízta meg az Operatív Bizottság 1963-ban a gyulai gimnázium KISZ-szervezetét a találkozó megrendezésével. Ennek megfelelően a Kultúrális Szemle Erkel Diákünnep rendezőbizottsága - a gyulai gimnázium székhellyel működött.

a./ A bizottság: 19 tagja közül ¹⁶/a gimnázium tanára, 3 résztvevője: a KISZ MB titkár, a kultúrfelelőse és a városi művelődési ház igazgatója. Kimaradt a helyi /járási-városi/KISZ-bizottság. A következő szemlén /1965-bén/ bővül a bizottság a helyi köz-művelődési intézmények vezetőivel. Ez a szerv a felhívástól az ünnepség utáni hazautaztatásig intézte az EDÜ ügyeit. 1967-ben már három "Testület" van: a védnökök, az elnökség, az ügyintéző bizottság.

b./ A védnökség: /1967-78-ig/ tiszteletbeli vállalás ugyan, de tagjai konkrét segítséget is nyújtottak. A fővédnökök általában miniszterek voltak: Veres József, Ilku Pál, Puja Frigyes, Fehér Lajos /a Minisztertanács elnökhelyettese/, Lázár György; a védnökök a KISZ KB titkárai, miniszterhelyettes és minisztériumi főosztályvezetők, más rangos közéleti személyiségek /27/. A védnökök többnyire meg is tisztelték jelenlétükkel az Erkel Diákünnepeket.

c./ Az elnökség: /1967-73-ig/ először egy elnök és négy elnökhelyettesből állt: elnök a KISZ MB első titkár, helyettesei a KISZ MB kultúrfelelőse, városi titkár, EDÜ-titkár, városi népművelési felügyelő.

1971-ben felduzzadt az elnökség, résztvesznek benne a KISZ KB osztályvezetői, MB titkárai és kultúrfelelőse, megyei, városi párt és tanácsi vezetők, a városi /járási/ KISZ titkára és a városi középiskolák igazgatói. Először vesznek részt 1973-ban az elnökségben diákok, mégpedig a négy gyulai középiskola KISZ-titkárai.

1975-ben a védnökség és az elnökség nincs, az ügyintéző bizottság bővül a négy gyulai középfokú tanintézet pártösszekötő tanáraival. A párt, KISZ, tanácsi vezetők "kivülről" irányítják az ügyintéző bizottságot. Az utóbbiakból szerveződik később 1977-ben a Szervező Bizottság.

d./ Szervező Bizottság azokat a megyei és városi munkatársakat és vezetőhelyetteseket, valamint szakembereket tömöríti, akiknek konkrét feladataik is vannak /12 fős/

A legtöbb testület 1979 -ben bábáskodik az EDÜ felett.

e./ Tanácsadó Testület: /1978 és 1981/: a párt, állami, társadalmi szerveinek vezetői /7 fős/. Feladata elsősorban az elvi irányítás, de konkrét segítséget is nyújtottak.

f./ Szervező Bizottság: ld. előbb d./ pontban

g./ Igazgatók Tanácsa: a város középfokú tanintézetének öt igazgatója.

h./ EDÜ Titkárság: tulajdonképpen az ügyintéző bizottság,

i./ EDÜ Diáktanács: már 1975-ben is működött, akkor a helyi iskolai KISZ-titkárokból alakult, 1977-től a résztvevő megyék és városok egy-két iskolai KISZ-titkárt delegálhattak. A diáktanács titkára mindig az Erkel Gimnázium KISZ Bizottság titkára volt. A Diáktanács az EDÜ-t megelőzően összeült /február-március/ elmondta véleményét a szervező bizottság által kialakított programról, az EDÜ kezdete előtt

egy nappal már a helyszínen segítette a munkát.

Az EDÜ idején napi értékelést végzett - a végén az egész rendezvényt véleményezte. A díjak odaítéléséről is véleményt mondtak, dönthettek is.

Az EDÜ - mint az ODN egy konkrét rendezvénye - irányítási gyakorlatából levonható következtetések:

- Időtállóan két testület működött /és működik még 1983-ban is/, a kezdettől fogva jól funkcionált az EDÜ-titkárság /rendezőbizottság vagy ügyintéző bizottság nevéken/. Ez volt a felnőttekből álló irányító testület, melyben az "diáktanács" titkára is részt vett. Majd később az EDÜ-Diáktanács, a tanulók önkormányzati szerve. Az összes többi testület már csupán különböző taktika /országos vagy helyi/ megvalósítója volt. Többnyire a titkárság /rendezőbizottság/ kezéből vette ki a döntéseket, és cserébe elhalmozta feladatokkal. Olyan felnőtteket tömörítettek, fogtak össze valamilyen cím alatt, akiknek amúgy is munkaköri kötelességükből adódtak "EDÜ-s" feladataik. Azaz: az értekezletből testület lett. Ahogy erősödött a központi irányítás, úgy jöttek létre alsóbb szinten ezek a testületek. Ezzel együtt "lent" az ügy demokratizmusa úgy tűnik fokozódott, de kérdések kevésbé lényeges szférájában,

másrészt bizonyos védekezési reakciót is jelentett ez.

6./ Tapasztalatok - következtetések

A rendszer /ODN/ kiépítése főbb vonatkozásokban mindig a művelődéspolitikát követte, néhol túl buzgó módon is. Igyekezett a korszerűség címszó alatt korát meghaladó is lenni, mely nem biztos, hogy egyértelműen használt. Érződött /ma is/, hogy a művelődéskutatás /és tervezés/ diákéletmódra, diák /köz/ művelődésre vonatkozóan kevés támaszt tudott nyújtani.

Igy a KISZ /mint legfőbb mozgatója az ügynek/ irányítási gyakorlatában:

- valamilyen téma részkérdéseként foglalkozott a rendszerrel;
- nem elsődlegesen a testületek, hanem az osztályok és személyek ügye;
- a középiskolai diákság nevelésében lassan kialakuló munkamegosztás gyengeségei;
- a KISZ réteg munkájának hiányosságai;
- az oktatás-nevelés, művelődés elméleti vitáinak hatása.

Mindezek a 1-4. pontokban tárgyalta irányítási és szervezési kérdésekben a következőkhöz vezettek:

- A diáknapok országos rendezvényeinek túlzott felosztása, ezzel is az országos szint megszüntetése.
- Előzővel párhuzamosan a megyei és iskolai diáknapok kiépítése /újabbán a megyei megszüntetése/.
- A munkamegosztásban a KISZ aránytalanul többet vállal, egyrészt azért is, mert elképzeléseit nehezen fogadja el az oktatásügy /egyik oldalon a gyors korszerűsítés, másikon a "konzervativizmusba hajló" óvatosság/.
- Az oktatási és közművelődési intézményrendszer lassú közeledése, alacsony szintű együttműködése.
- A forma és tartalom egységének megbomlása, mely a túlzott centralizmushoz és túlszervezettséghez vezetett.

Természetesen csupán az irányítást vizsgálva /felelőssé téve, ha egyáltalán szükséges?/ az ODN alakulása csak részben és féloldalasan érthető meg. Jó példája azonban egy kultúrális rendszer kifejlődésének, megtorpanásának, útkeresésének, másrészt az irányítás mikéntjének, sőt "természetének" is megnyilvánulása, sorrendben az ODN esetében: felkarolás /Helikon/ - segítség, /Gyula, Sárospatak/ közvetlen irányítás /az országos rendszer kiépítése/ - túlszervezés.

IV. ODN-rendszer elemeinek vizsgálata, döntően az
EDÜ rendezvényeinek tükrében

1./ Közművelődés a középiskolákban, szakmunkásképző
intézetekben:

A párt, állami és társadalmi szervek /KISZ/ a 70-es években egymást követően fogalmazták meg azokat a határozatokat, állásfoglalásokat, törvényeket, rendeleteket és utasításokat, amelyek többek között a középfokon tanuló fiatalok munkáját, életmódját is befolyásolták. A lehetőségek figyelembevételével alakul az egységes középfokú képzés, bővül a középfokú iskoláztatás. A KISZ rétegpolitikájának fejlesztésével igyekszik szolgálni a tanulmányi fegyelem erősítését, a közösségek fejlesztését, a tanulás szabadidejének hasznos kitöltését. Az oktatás-nevelés és közművelődés integrációjának törekvéseit tapasztalhatjuk.

1978-ban megjelent új oktatási és nevelési tervek, új rendtartások ebben a szellemben fogalmazódtak. Amint e tervek tárgyalásában érzékelhető volt, fokozott figyelem irányult a szakközépiskolai, szakiskolai, szakmunkásképző intézeti tanulók közművelődésére, mert ott a képzési célból adódan kevesebb az általánosan művelő tárgyakra fordítható idő, valamint az iskola munkájának

szervezése /gyakorlati oktatás/ is nehezíti a köz-
művelődésben való részvételt.

At OKT és az ÁIB 1980-ban a Művelődési Minisztérium
előterjesztésében együttes ülésen vitatta meg a köz-
művelődési törvény ifjúságra vonatkozó feladatait.
Kormos Sándor a Népművelés című folyóiratban ezt ír-
ja /33/:

"Az oktatási-nevelési intézmények közművelődési mun-
kájára jellemző jó irányú fejlődés üteme ma még lé-
nyegesen lassúbb a kívánatosnál és lehetségesnél, a
feltételek megteremtése nem mindig sikerül, s e tevé-
kenység a fiataloknak vékony rétegét érinti.

Az iskolák nem kis százalékának nincs elég ereje ah-
hoz, hogy a tanórán kívüli kultúrális nevelést nagyobb
intenzitással végezze. Mindezért erősíteni kell az ok-
tatási és közművelődési intézmények együttműködését,
a pedagógusoknak nagyobb szerepet biztosítani az is-
kolán belüli és kívüli közművelődési munkában, meg kell
oldani a fiatal értelmiség - főleg pedagógusok - fel-
készítését a közművelődési hivatás vállalására." /33/

A diákság közművelődésének jelentős hányada az amatőr
művészeti mozgalomhoz kapcsolódik. "A hangsúly itt az
öntevékenységen van, azon, hogy akik részt vesznek va-
lamily művészeti ág művelésében, közösséggé fognak

egybe, jobb, készségesebb befogadás, értő a művészetnek. S az ilyen közösség maga is formálja, gazdagítja a személyiséget." /33/

További szinterek:

- szakköri mozgalom, ifjúsági klubok, könyvtárak - olvasótáborok - akciók, művelődési otthonok, múzeumok, kiállítási intézmények, színház, filmszínház, tömegközlési eszközök, TIT stb.

Igen sok még a feladat ezen szinterek hatékony kihasználásában: "Az ifjúság művelődésével foglalkozó intézmények tevékenységében is legyen kevesebb a hivatalból és egyre több a hivatásból végzett munka." /33/

A diákság művelődése azért is kiemelt szerepet kell, hogy kapjon, mert itt alapozódik a szocialista ember, itt alakul ki a későbbi munkás, dolgozó fiatal művelődési igénye, szokása és ízlése. Igen helyes épp ezért, hogy részletes és jól kimunkált útmutatók, módszertani anyagok segítik a szakmunkásképző intézetek közművelődési munkáját és személyi-tárgyi feltételeikben is javulás érzékelhető.

A szakközépiskolákban is megvannak az előrelépés alapvető feltételei, a gimnáziumok is igényesebb munkával a diák /köz/ művelődés célszerűbb pedagógiai irányításával sokat fejlődhetnek.

A XII. pártkongresszus közművelődésre vonatkozó határozatai közül idézem:

"- erősíteni kell az ifjúság művelődéséért felelős szervek és intézmények együttműködését, tevékenységük összehangolását, célszerűbb munkamegosztást kialakítani" /34/

Esetünkben elsősorban az iskola, KISZ, művelődési intézmények, szakmunkásképzésben az üzemek jobb együttműködését jelenti.

"- erősíteni kell az oktatás és közművelődés kapcsolatát, az intézmények tevékenységének egymásra épülését, tartalmasabbá és színvonalasabbá kell fejleszteni közös munkájukat."

Tehát nem egyszerűen szervezeti és szervezési feladatokról van szó, hanem olyan funkcionális együttműködésről, melyben a résztvevők sajátos eszközeikkel egy cél megvalósításáért dolgoznak.

2./ A diák-közművelődés szerepe az amatőr művészeti mozgalomban /1958-1980/:

A művészet elemi formáinak tanulására a középfokú tanintézetek diákjainak két szintjén van lehetősége:

- az iskolarendszerhez kötődően: - a közoktatásban /ideértve a zeneiskolát is/ és a speciális művészeti

középiskolákban;

- az amatőr művészeti mozgalomban.

Az utóbbi keretekben a diákok részvételét Andrássy Mária-Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra című könyve alapján, az ODN kezdetétől /1958/ és főbb vonatkozásaiban kísérlem követni napjainkig. /35/

Az 1957 utáni években országosan visszaeső amatőr művészeti mozgalmat a diákság kezdte fellendíteni. /ld. Helikon, EDÜ/. Az országos átmeneti visszaesés után a hatvanas években a csoportok száma ismét elérte a tizet. A mozgalom ebben az időben vált elsősorban ifjúságivá. A művészeti ágak között is újak kerültek előtérbe: beat-együttesek, irodalmi színpadok és a színijáték. Új erőre kaptak a képzőművészeti körök, kiszélesedett az amatőrfilmes mozgalom. Majd később /1960-75/ nőtt a népművészettel /népzene, néptánc, népi iparművészettel/, általában a képzőművészettel foglalkozók száma.

"Mindezzel egyidőben jelentősen emelkedett a színvonal. Ezt támogatta a művelődéspolitika is a minősítési rendszerrel, a versenyek helyébe lépő szemlékkel." /35/

A hetvenes évek közepére a mozgalom a fiatalok 15-20 %-ára terjed ki /a diákok aránya közel duplája, az átlagnak a

40 %-a/, a különböző művészeti együttesekben, szak-
körökben mintegy 300 ezren vesznek részt. A művészegyüt-
tesek tagjainak 46 %-a a diák /felsőfoku intézetek diák-
jaival együtt/. Az ide kapcsolható "szabadidős tevé-
kenységek" a statisztikában nem szerepelnek, így pél-
dául a fotó, film, tárgyformáló, barkácsolás, diszitő-
művészet, társastánc és mások.

Az ODN-on szereplő művészeti ágak közül a nagyobb tö-
meget mozgatók fejlődése a következőképpen alakult:

Kórusmozgalom

A magyar énekkari-mozgalom nagy korszaka után /az I.
Országos Kultúrversenyen 1951-ben 2340 kórus szerepelt/,
az ötvenes évek végén a hatvanas évek elején a mozgalom
visszazsugorodott valós és reálisabb méreteire. A szer-
veződésnek is más útja alakult ki, miszerint mostmár
nem a politikai mozgalom, hanem a zene hozza össze a
közösségeket. Ez egyben azt is jelentette, hogy a szak-
mai színvonal fejlődött.

1975-ben 500 középiskolai énekkar működött. A Kórusok
Országos Tanácsa /KOTA/ 1974. évi jelentésében külön
foglalkozik a szakmunkásképző iskolák és szakközépis-
kolák énekkaraival /itt egyáltalán nincs zenei képzés/.
Ezekben az intézményekben képezik a jövő szakmunkásait,
ha itt nem ébresztik fel az éneklés kedvét, akkor a
munkásénekkaroknak nem lesz utánpótlásuk. Ennek jegyében

egy esztendő alatt 150 ifjúmunkás énekkart hoztak létre, melyből 2 év múlva 50 maradt, és abból 27 vállalkozott minősítésre. Kibontakozott viszont a kamarakórus-mozgalom, ez viszont a kóruséneklésnek olyan stílusa, melynek nálunk nincs megfelelő hagyományos múltja, sem repertoárja.

"A továbbfejlődés legfontosabb feltétele tehát, egy új éneklő mozgalom kibontakoztatása. Ennek a népdalon kell alapulnia, magába olvasztva a forradalmi és tömegdalhagyomány értékes részét - mint azt az 1945 utáni évek éneklő ifjúsága tette, de az ifjúsági zene újabb, beaten alapuló formáit, a mai dal és az énekelt versek műfajának legjobb darabjait is." /35/

A néptáncmozgalom

Az 1950-es évek elején történt előretörése után megindult a mozgalom átformálódása. /mely napjainkban is tart/. A legutolsó statisztika szerint 1975-ben 1000 együttes működött 20.000 taggal, az együttesek 80 %-a nem állandó működésű volt /kb. 50 %-uk tanuló/. Művészi fejlődésükben az "eredeti" és a "feldolgozott" néptánc hiveinek harca jellemezte a törekvést, újabban az eredetinek igen magas szakmai hozzáértéssel párosuló szinapdarállítása történik. Tömegkapcsolatait az 1970-es évek elején spontán kezdeményezésre beindult táncház-

mozgalom igen jól szolgálja. /Ld.Népművészeti m./

A népművészeti mozgalom

Új közösségi művészet kialakulása - kialakítása, mely több művészeti ágra /műfajra/ terjed ki: a népdal, a népzene, a néptánc és a tárgyi népművészet.

"Az új népművészeti mozgalom a hagyományokat az aktív művészeti mozgalom alapformáiként fogja fel, és szervesen kívánja beilleszteni a mai ifjúság mindennapi életébe." /35/

A már említett táncmozgalom, /Sebőék, énekelt verse/ stílusukban, dallamvilágukban a néphagyomány szigorú kötöttségeinek tudatos vállalásával kedveltté vált a diákok körében.

Ez egyben szembefordulás is a beattal és a népieskedő beattal. /1970-es évek/

A tárgyi népművészetben az áttörést a "begyűjtés" után az alkotás, - a mai használhatóság felismerése - a tárgyak beillesztése a mai kultúrális környezetbe, jelentette. A pályázat kiírása, a stúdió megalapítása, kiállítás szervezése nagy lendületet adott /1970-75 évek/.

A mozgalom eredményei mellett problémákat is felvetett, miszerint voltak, akik narodnyiknak, sőt nacionalistának is minősítették, valamint akik szembeállítani igyekeztek

a munkásmozgalom kultúrális hagyományaival.

A vizuális amatőrmozgalom

Az általam vizsgált 25 évre /ODN és EDÜ szempontjaiból/ vonatkozóan, a Népművelési Intézet 1975-ös vizsgálatából S.Nagy Katalin vont le következtetéseket. A résztvevők 45 %-a tanuló, az iskolai szakköri gyakorlat /ld. tanterv/ rajz- és festésközpontú, mindössze 5-6 a szobrász és iparművész szakkör. A mozgalom programja és gyakorlata nem szolgálja kellően a lakás- és környezetkultúra alakítását, pedig az igényt jelzi a diszitőművészeti körök nagy száma /2000 kör 45.000 résztvevő/.

A színjátszó mozgalom

Az az amatőr üzemi és falusi színjátszás, amely a színházakat igyekezett pótolni, az ötvenes évek végére kiszorult a színpadokról. A közönségnevelés, igényfelkeltés irányába nem tudott váltani. A diákszínjátszás a hatvanas évek közepére megtalálta helyét ebben a közegben. A hivatásos színháztól eltérő úton, módszerekkel, szervezéssel, újszerű színházi és közönségkapcsolattal, közéleti /diákélet/ problémák vállalásával. A produkciók egyre profibbá /manipuláltabbá is!/ váltak, a gyengék,

de a közepesek is elmaradtak, és a hetvenes évek végére visszaesés következett be. /36;37;38/

3./ Az előadóművészet és a pályázatok az ODN-on:

Amint az a felhívások történetéből kitűnik, az ODN bemutatók két csoportja utoljára 1973-ban szerepelt együtt, az 1975-ös diáknapokon már különváltak. A pályázatok értékelése és bemutatása más helyszínekre került. A két művészeti csoport sorsa szinte ellentétesen alakult:

- A pályázatok műfajonként egy helyen valóban országos áttekintést és értékelést kaptak.
- Ennek megfelelően a műfajok vezető szakemberei és művészei is figyelemmel kísérhették a diákok munkáit.
- Tapasztalatcserére, majd országos táborozásra is sor kerülhetett a legjobbak részvételével, tehát tehetséggondozás követhette a bemutatkozást. /Ugyanakkor a felkészítő tanárok, szakemberek számára is "továbbképzésre" nyílt mód!/.

Mindezek- és az amatőr művészeti mozgalom alakulásánál már ismertetett tényezők -ezen művészeti csoportok fejlődését jelentették. Ugyanakkor az előadóművészetek /fesztiválvárosok színhelyén/ sorsa a következő, ellen-

tétes irányba haladt.

- Lemondás az országos áttekintésről.
- Lemondás a vezető művészek és szakemberek segítségéről.
- Lemondás a tehetséggondozásról, a tanárok /szakemberek/ "továbbképzéséről", munkájának segítéséről.

Igy alakult tehát a művészetek két csoportjának sorsa, de miért? A mozgató elvek és határozatok ismeretében semmi sem indokolja a két ellentétes irányú fejlődést, illetve úgy is mondhatnánk ugyanezenelvi indokok /egyéni teljesítmény helyett a közösségi - nem a díj -, hanem a bemutatkozás a lényeg, stb./ alapján létrejöhetett a más-más irányú fejlődés. Ez még akkor is nehezen magyarázható, ha elfogadjuk, hogy más a pályázatok és más az előadóművészetek "természete". Az általam ellentétesnek ítélt alakulás ugyanis ezekből a sajátosságokból nem eredeztethető. Az előadóművészetek 1973 utáni sorsa viszont arra enged következtetni, hogy az ODN területi rendezvényei /fesztiválvárosok/ már elsődlegesen politikai diáktalálkozó céllal szerveződnek, ahol a művészetek érzelmi, hangulati elemként szerepelnek.

Előadóművészetek az EDÜ-n

a./ Vers- és prózamondás

A benevezettek számának állandó csökkenése a rendszer változásából ered: 1963-ban mindenki - akit az iskolája alkalmasnak talál - benevezhetett, így 145 résztvevője volt a bemutatónak. A következő évben már megyei selejtező is volt, így "csak" 63-an érkeztek az EDÜ-re /már keretszám is korlátozza a résztvevőket./ A keretszámnak egyre csökkenő alakulása mutatkozik, így 1973-ban már csak 34-en jöhettek Gyulára. A következő EDÜ-n /a szerkesztett műsor próbája/ 27 vers- és prózamondó vett részt, és ez a szám marad a továbbiakban. Összesen 503-an szerepeltek, közöttük olyan ma ismert művészek, mint Molnár Piroska, Jobba Gabriella, Szegvári Menyhért, Piros Ildikó, Madai Emőke, Hűvösvölgyi Ildikó, Bordán Irén, Bácskai János és mások. /27/

A kiírások 1971-ig 3 vers /prózánál 2/ választását kérték: klasszikus, mai magyar, világirodalom /próza: egy klasszikus, mai magyar vagy világirodalom/, ezután már a versnél is választani lehetett a mai magyar, vagy a világirodalom között. Ez azt hozta maga után, hogy a világirodalomból választottak /vers, próza/ száma igen lecsökkent /kb 1/6-a az összesnek 1971-ben/.

Vers- és próza választása

A magyar szerzők közül legtöbb esetben József Attilát választották /30 alkalommal/, átlagban a 10 EDÜ-n 3-3 esetben. A kiírások évfordulók, vagy más apropók kapcsán nem irányították a szerzőre a figyelmet. 1977-ben az Ady évforduló szerepel a kiírásban, ezen az EDÜ-n egyetlen versmondó sem mondott József Attila verset. József Attila legtöbbet választott versei - zárójelben néhány alkalommal - Kései sirató /5/, A Dunánál/6/, Elégia /3/, Óda /3/.

A következő szerzőket 20-20 alkalommal választották: Petőfi Sándor, Arany János, Váci Mihály. Petőfi Sándortól mondott verset, prózát 1973-ban - a kiírásban meghirdetett évforduló kapcsán - 9 diák. /Az évfordulót követő EDÜ-n már csak egy./2-2 alkalommal hangzott el az "Apostol" és a "Szeget szeggel" című műve. Arany Jánosnak elsősorban balladáit mondták, így : "Vörös Rébék" /6/, a "Fülemile" versét 3 alkalommal. Egyenletesen oszlott meg a választás a 10 EDÜ-n. Váci Mihálytól 1965-67-69-ben mondtak költeményt legtöbbször, és 1975-től alig választották. Többször mondott versei: "Kelet felől" /2/, "Parasztlegenda" /2/. 10-12 alkalommal választottak művet a következő szer-

zóktól: Ady Endre - az 1977-es évforduló kapcsán 5-en is választották /azt követő EDÜ-n egyáltalán nem/, és öt EDÜ-n egyszer sem mondták verseit.

Radnóti Mihály verseit rendezvényenként egyenletes elosztásban választották, legtöbbször "Tétova Óda" /2/ és a "Hetedik eclóga" /2/.

Baranyi Ferenc, Benjámin László, Garai Gábor, Illyés Gyula, Juhász Ferenc műveit 1973-ig mondták, Nagy Lászlót még ma is. Móra Ferenc művei "vezetnek" a prózában /11/, 5-7 alkalommal választottak műveket a következő szerzőktől: Weöres Sándor, Karinthy Frigyes, Simon István, Csoóri Sándor, Papp Lajos.

A gyulai Simonyi Imre verseit is 5 alkalommal mondták /nemcsak gyulai diákok/, ebből négyszer a "Zokogás mélyhegedüre és dobokra" című versét. A népballadák között /96/ a "Halálba táncoltatott leány"-t háromszor választották.

A világirodalomból főként 1967-ig választottak /ld.Kiírás/. Legtöbbször 7-7 esetben Pablo Neruda /1973-ban öten/ és Luis Aragon műveit, majd 6-6 alkalommal Jevtusenkó, Puskin, Lorca és 4-4 esetben Brecht, Wolker, Burns műveit adták elő.

Közel 30 magyar szerzőt egynél több esetben /és 15-öt a világirodalomból/ választott a 300 vers- és prózamonddó diák.

Ezen kategória tehát a következőképpen formálódott:

- A résztvevők száma 145-ről 26-ra csökkent, melyből a kiírási szabályzásokon túli helyzet is megítélhető.
- Az évfordulók /Petőfi, József A./ túlzásai nem használnak az ügynek.
- A világirodalom háttérbe szorult.

Természetesen figyelembe kell venni azokat a körülményeket, amelyek a versválasztással összefüggnek:

- a "művész" életkora, neme
- a tantervek változásai
- az előadót felkészítő tanár /vagy más felnőtt/ ízlése
- az évfordulók stb.

Az adatokat az 1.sz. táblázat tartalmazza.

b./ Szinjátás

Az első időkben "irodalmi szinpad" néven versekből, prózákból, dalokból és összekötőszövegekből - sokszor zenei aláfestéssel - összeállított művek kerültek

szinpadra. Például az első EDÜ-n e műfajon belül 21 bemutatóból 16 volt az irodalmi szinpad /ld. 1. táblázat/ "Hajnal hasad", "Tiszta szívvel", "Soha többé" címeken a haladó, forradalmi költészet bemutatása volt a jellemző. Arányaiban és tartalmában ugyanez volt a helyzet Keszthelyen és Patakon is. Igen sok bírálat érte ezeket a produkciókat. Így már 1965-ben kb. 50-50 %-ra alakult az irodalmi összeállítások és a színjáték, "drámajátszás" aránya. A kategória megnevezésére a "diákszinpadot" kezdték használni. A drámajátszás diáknaponkénti 6-8 bemutatóval fejlődő színvonalon alakult, míg az irodalmi szinpadi produkciók száma 1-2-re csökkent. A diákszinpadok közül az ifjúság, diákság életével foglalkozók /átlag 2-3/ közül kiemelkedő a szentesi Horváth Mihály Gimnázium folyamatos és jó színvonalú munkája. /Felkészítő tanáruk: Bácskai János/. Ilyen témájú darabot összesen tizet mutattak be a gyulai diákünnepeken. Egy-egy alkalommal népi játék összeállítások is szerepeltek /összesen 5/, és főleg az utóbbi időben bábjáték /4/.

A tiz EDÜ-n 129 színjátszó bemutató volt, ebből 56 irodalmi szinpad, 64 színjáték és drámajáték, 9 népi játék és báb /ld. 1. táblázat/.

c./ Énekkarok, énekes-kisegyüttesek, szólóének

Az EDÜ-n szereplő kórusok száma fokozatos csökkenést mutat: a kezdeti 22-ről 5-re /ld. 4. táblázat/. Ahogyan csökkent a nagykórusok száma, úgy gyarapodott a kamaraegyütteseké és kisegyütteseké. 1973-ra arányuk 16/12 - közel fele-fele, azután következett egy nagy számú ~~számszerű~~ csökkenés, a kamaraegyüttesek szinte eltűntek, a nagykórusok száma 4-7 között változott 1981-ig. Míg 1973-ig /változó színvonalon ugyan/ közel 150 kórus szerepelt a hat EDÜ-n, addig az ezt követő négy rendezvényen alig több 30-nál. /Viszont egyformán jó színvonalú kórusok, melyek bemutatói az Éneklő ifjúság mozgalom keretén belül rádiófelvételre is kerültek./

A fiz EDÜ-n bemutatott művek 2/3-a magyar szerző műve, vagy eredeti népdal /ld. 4. táblázat/, és közel 100 mozgalmi dal hangzott el.

A műsorokban 104-szer Kodály Zoltán műveit mutatták be, /1973-ban 32-szer/ legtöbbet énekelt művei: "Zöld erdőben" /12/, majd 5-6 esetben hangzottak el: "Vájne-mőjnen muzsikál; Villó; Esti dal; Az éneklő ifjúsághoz; Egyeden-begyedem; Lengyel László; Katalinka;" Bartók Béla műveit 77-szer tűzték programjukra, legtöbbször

a "Bolyongás" /11/; "Nő menj el" /14/; majd 5-6 esetben a "Legénycsúfoló, Leánycsúfoló, Jószángéző, Levél az otthoniakhoz" című dalok szerepltek. Közel félszáz esetben Bárdos művek hangzottak el, legtöbbször a "Napfényes utakon" /8/ és a "Magas a rutafa" /6/.

A mintegy 100 mozgalmi dal között is Bárdos műveit, majd sok esetben /12/ Karai - legtöbbször a "Barikádra" és az "Amerikai munkásdalok", Balázs Árpádtól legtöbbször a "Dalol az ifjúság", Juhásztól az "Él a Tanácsköztársaság", Lóránt: Egységbe forraszt a KISZ, és Behár: Vörös Csepel című dalokat énekelték. A legtöbbet 1971-ben /19/, és 1967-ben /17/ - a felhívások ösztönző hatására.

Megjegyzés: Erkel Ferenc műveit Gyulán egyáltalán nem - még évfordulója kapcsán sem - énekelték; Sárospatakon és Keszthelyen igen, pl. 1963-ban: "Vár az ünnep" /Dombóvári Gimnázium előadásában/, és "Napköszöntő bordal"; "Éljen a haza" című /sárospataki Rákóczi Gimnázium énekkara/ művei hangzottak el.

Közel 40 népdal /eredeti/ kerül a műsorokba.

Külföldi szerzőket 222 esetben választottak, közel egyformán 10-11-szer szerepeltek: Mozart /legtöbbször az "Alkonyóra", a "Hat nótturno" /Friderici/"Ladilom"/; Shumann /"Tavaszi üdvözlét"/; Marenzio /"Tavaszi, Alkony"/, Mendelssohn /"Búcsú az erdőtől"/.

Szólóének, énekes kisegyüttesek

A több mint 200 énekes 177 bemutatót tartott a tiz EDÜ-n, /ld.3.táblázat/ - ebből a kisegyüttesek bemutatója 35 volt. A legtöbb nevező 1963-ban volt, 37-en indultak, ebben a műfajban és közöttük 11 volt a fiú /a tiz rendezvény átlagában 1-2 fiú szerepelt csak!/. Az elhangzott közel 400 interpretációból, az eredeti népdalok /131/, a magyar szerzők /120/, külföldiek /110/ művei - azaz megközelítőleg 1/3-1/3 a részesedés. A szerzők és műveik gyakorisága: - mintegy félszáz alkalommal Kodály műveire esett a választás /1973-ban 15 esetben/, 30 esetben Bartók alkotásaira. Igaz, 1971-ben ajánlott, 1973-ban kötelező volt ezen szerzőktől művet előadni. Mindkét zeneszerzőnk esetében a népdalfeldolgozásokat választották legtöbbször.

Schubert dalait 23-an választották, 13 bemutató Mozart: /legtöbbször az "Ibolya" c. művét/, tiz-tiz alkalommal Schumann és Mendelssohn dalait és 8-szor Brahms /Bölcsődal/ művei hangzottak el.

Összegezve: az "éneklő diákság"-ról elmondható, hogy az 1960-as évek lendülete a következő évtizedben megtört. Hiába voltak adminisztratív intézkedések, hiányzik a tömeg, hiba van az éneklési kedvvel. A meglévő kórusok viszont igen jó színvonalon tevékenykednek.

d./ Zenekarok, kamarazenekarok, fuvóegyüttesek,
szólóhangszeres bemutatók

Szimfónikus zenekar összesen egy alkalommal szerepelt az EDÜ-n, érdemes kiemelni a zenekarok közül

- budapesti I. István Gimnázium szimfónikus zenekarát,
- kecskeméti zeneiskola kamarazenekarát,
- szegedi Tömörkény István Gimnázium vonós- és fúvós zenekarait,
- fóti gyermekváros fúvós, és a debreceni Kodály Zoltán Szakközépiskola vonós kamarazenekarait.

A mélypont 1969-ben volt, amikor még kamaraegyüttes sem szerepelt. A tiz EDÜ-n összesen 28 kamarazenekar és 63 kiségyüttes mutatkozott be /ld. 6. táblázat/. A tánczenekarok 1971-ig vettek részt, és 39 együttes mutatkozott be. Követte őket a folk és pol-beat, összesen 30 együttes és 9 énekes. A népzenei együttesekben 1975-től a citerazenekarok /főként szakmunkásképző intézeti diákokból/ dominálnak, a 23 együttesből 12 a citerazenekar. Közel 200 zenekar szerepelt az EDÜ-kön.

A szimfónikus zenekarok, kiségyüttesek jól fejlődő színvonalon mutatkoztak be, és a népzenei együttesek közötti különbség sem volt soha túl szembetűnő.

Több gondot jelentett viszont a tánc, a folk és pol-beat zenekarok és énekesek szereplésének színvonala és befolyásolásuk.

e./ Társastánc

1973-ban szerepeltek utoljára a diáknapokon a diák táncos párok. A hat rendezvényen mintegy 200 pár mutatkozott be, az első három EDÜ-n az amatőrök is felléptek /69 pár/, 1967-től "B", "C", "D" kategóriákban versenyeztek. Ma is sok nézője lenne bemutatójuknak /2. táblázat/.

f./ Néptánc

Az EDÜ legegyszerűsebb színvonalú kategóriája. Jól fejlődött színvonaluk és számuk is a 14-15 együttes átlagában állapodott meg. Jelentős számban szerepeltek szakmunkástanulók a kategórián belül. Neves koreográfusok műveit mutatták be a 150 bemutatón /ld. 6. táblázat/.

Rábai Miklós műveit 7 esetben, a legtöbbször /16 alkalommal/ Born Miklós táncait /főként a békés megyei együttesek/, Manninger Miklós koreográfiájára 9 együttes táncolt, és 5-6 alkalommal szerepelt Tóth Ferenc, Mezei Károly.

4./ A tantervek és az EDÜ-n bemutatott művek közötti kapcsolat

Az új tantervek alapján azon tantárgyak törzs- és kiegészítő anyagában szereplő műveket, és az EDÜ-n bemutatottakat vetettem össze, ahol közvetlen műfaji /kategória/ megfelelés van. Így a magyar irodalom, ének-zene tantárgyakat. Természetesen az új tantervekben szereplő művek eltérnek az előző tantervtől - annyira azonban nem, hogy a tanórán tanult műveket és a bemutatásra kiválasztottakat ne lehetne összevetni.

Általános tapasztalat, hogy a 3. és 4. osztályok anyagában fellelhető műveknél nagyobb az egybeesés, amit döntően az okoz, hogy az országos fesztiválokon az "öregebb" diákok vannak többségben. Valószínű a megyei selejtezőkön még több a tanult és választott művek egybeesése - már csak a bemutatók nagy száma miatt is. Elsősorban a vers- és prózamondás alkalmával választott művek hasonlíthatók, de főként az "irodalmi szinpadi" színjátszás időszakában valamelyest a színjáték /népi játékok stb./ összeállításában szereplő irodalmi művek is. Az ének-zenetanítás anyaga és a bemutatás összevetésében, számolni kell a zeneiskolások munkájával, hiszen a diákok felkészítését kis kivétellel ők végzik. A vizsgálódás így is érzé-

kelteti a vers- és prózamondás, szólóének, ének-
rok, diákszinpad, hangszerszólisták és kisegyütte-
sek anyagválasztása és a tantervek kapcsolatát.

A./ Gimnázium /szakközépiskola csökkentett óraszám-
ban/ magyar irodalom tanterveiből választott, be-
mutatott művek:

- Első osztály anyagából:

Weöres Sándor: Az éjszaka csodái

Kalevala - részlet: Väjnemöjnen mizsikál

- Második osztály:

Homérosz: Nauszikaé

Csokonai: Dorottya

Shelley : Óda a nyugati szélhez

Puskin : Anyegin

Vörösmarthy: A vén cigány; Csongor és Tünde

Petőfi Sándor: A XIX. század költői;

Az apostol; A helység kalapácsa

Arany János: Toldi estéje; Ágnes asszony;

Szondi két apródja; Vörös Rébék;

Hid-avatás; Tengeri hántás

Madách : Az ember tragédiája

- Harmadik osztály anyagából:

Verlaine: Őszi chanson

Ady Endre: Nekünk Mohács kell

Petőfi nem alkuszik

Rohanunk a forradalomba

Dózsa György unokája

Elbocsátó szép üzenet

A magyar Mestások

Hunn, új legenda

Páris, az én Bakonyom

Móricz: Tündérkert

Juhász: Himnusz az emberhez

Tóth Árpád: Esti sugárkoszorú

Az új Isten

Babits Mihály: Jónás könyve; Fekete ország

Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség

Karinthy Frigyes: Találkozás egy fiatalemberrel

- A negyedik osztály anyagából:

Lorca: Torreádorsírató

József A.: Tiszta szívvvel; Nem én kiáltok;

A Dunánál; Hazám; Óda; Ars poetica;

Eszmélet

Radnóti M.: IV. eclóga; A'la recherch...

Erőltetett menet; VII. eclóga

Nagy László: József Attila

Váci Mihály: Mondd kedvesem, milyen a tenger?

Juhász Ferenc: A szarvassá változott fiú

Garai Gábor: Tüztánc

B./ Szakmunkásképző Iskolák magyar irodalom tanter-
veiből választott művek az EDÜ-n:

Szimonov: Várj reám

Arany János: Szondi Két apródja; Epilógus

Ady Endre: Őrizem a szemed; Párizsban járt az ősz;
Szeretném, ha szeretnének

József Attila: Kései sirató; A Dunánál; Hazám

Csoóri Sándor: Anyám; Fekete rózsza

Petőfi Sándor: Európa csendes, újra csendes

Váci Mihály: Még nem elég!

Verleine : Őszi shanson

Illyés Gyula: Puszták népe /részlet/

C./ Az ének-zenetanítás tervében szereplő és EDÜ-kön
bemutatott művek megfelelése /gimnázium 1-3. osz-
tály/:

Első osztály:

Ének: Magyar népdalok

Dies irae

Egységbe forraszt a KISZ

zene: Bartók: 15 magyar parasztdal

Palestrina: Drága fény

Vivaldi: Négy évszak

Második osztály:

ének: Magyar népdalok

zene: Mozart, Beethoven szonáták,
zongora- és hegedűversenyek

Chopin: E-dur etüd

Liszt: Preludes 4-es

Harmadik osztály:

ének: Magas a rutafa

Molnár Anna

Kőműves Kelemen

Bartók: Levél az otthoniakhoz

Kodály: Psalmus

Sosztakovics: A béke dala

zene: Debussy: Nocturne

A tenger

Kodály: Psalmus hungaricus

Galántai táncok

Bartók: Concerto

Cantata profana

A tantervi anyag és a bemutatott művek igen jó egybeesési aránya jelzi, hogy jó kapcsolat van a tantárgyakkal egybeeső műfajok esetében az ODN-re történő felkészülés és a mindennapi munka során.

Kérdésként vetődik fel bennem, hogy vajon az iskolák oktatási folyamatában az ODN-re betanult műveket mennyire tudatosan használják a mű, a szerző vagy a kor tanórai bemutatása során?

Az első osztály anyagából kevésbé választanak, hiszen a felsőbb osztályos tanulók többen vesznek részt a diáknapokon. Magasabb arányú a megfelelés a szakmunkásképző intézetek diákjai által választott szerzők és művek esetében, hiszen a tantervi anyagon túli tekintésre kevésbé van lehetőség.

5./ Az ODN és hagyományok

Mint a bevezető történeti fejezetben láthattuk, a Helikon hagyományain szerveződött a keszthelyi diáknapok - új Helikon -, és ennek gyakorlatán, tapasztalatain a többi diákünnep. Mint dr. Horváth Józsefnek a 150., illetve 10. Helikoni évfordulóra írt köszöntőjéből is kitűnik, az eredeti hagyományokból a következőket újították fel:

- diákok és költők találkozója,
- lámpionos felvonulás, tűzijáték, hajókirándulás,
- ifjúsági bál,
- kisebb régi diákhagyományok /viselkedés, öltözés, nótázás, stb./,
- a megnyitók és záróünnepségek /részben/,
- a védnökség is, de nyilván más tartalommal,
- díjak alapítása.

Ugyanakkor új hagyományokat is teremtettek:

- ifjúsági vezetők tanácskozásai,
- a résztvevő énekkarok összevonása egy nagy-kórusba, és produkciójuk hagyományos bemutatása,
- politikai nagygyűlések,
- jelentős kultúrális és politikai évfordulók-ról történő megemlékezés,
- emlékfák ültetése, a helikoni-láng meggyújtása,
- városok kulcsainak átadása.

A Sárospataki Diáknapok - az 1531-ben alapított pataki iskola több mint 450 éves ~~alatti~~ történelmére méltán büszkén - igyekezett diákossá, romantikussá formálni rendezvényét:

- kulcsátadás, iskola-szin-pad, régi diák: szerelmes, bor és gúnydalok - éjszakai szerenádozás; rongyos-bál, malacsütés, sátorok felállítása és felhasználása;

zászló fel- és levonás stb.

Egyébként fő rendezvényeiben teljes a Helikonnal való találkozása, még az egyesített énekkar és a tűzijáték is szerepel.

Az EDÜ első rendezvényei a lehetőség figyelembevételével majdnem pontos másai a helikonoknak. Később viszont olyan kezdeményezések elindítója, mint

- szerkesztett műsorok,
- május 1-el való kapcsolat,
- tömeges sport és játék.

Sajnálatos, de megérthető, hogy Erkel nevét jóformán csak felvenni tudta a rendezvény, s a neves zeneszerzőnek sakkmesteri hobbyjáról több formában "szóltak", mint komponista nagyságáról, művei megszólaltatásával.

A Soproni és Egri Diáknapok a térben közeli diáknapokból többet vettek át, nehéz is már újat nyújtani, és az ekkorra már eléggé centralizált irányítás sem kedvez az egyéni "izeknek". Megemlítem a soproni emléktúrákat /Deákkút, Várhely, Vándor Sándor emlékmű, környező kiránduló, történelmi emlékhelyek/.

Az 1981-ben csatlakozó Székesfehérvár még inkább keresi a diákos formákat, új a diákmaajális, persze nem tudom, jó-e az elkülönülés május 1-én!?

Mindezek mellett még sok aprónak tűnő hagyományt is sorolhattam volna, jókat, amik elbuktak /pl. az egyéni érmek, plakettok, díjak/, vagy amit az idő kiostált /pl. az egyenruhák, sapkák, jelvények, zászlók/, vagy újon felfedeztek/a trikók, sálak, kendők, nyakbavalók stb/.

Lényeges viszont, hogy egy hagyományból kiinduló mozgalom, és annak követőinek szándékait, törekvéseit hogyan és milyen mértékig lehet segíteni, beszabályozni anélkül, hogy a mozgalmat ne gátoljuk, de a haladás irányába vigyük.

6./ Az ODN rendezvények belső elemei, azok aránya az EDÜ-k fejlődésében

A következő elemekből építkezik egy országos diáknapi rendezvény /pl. EDÜ/: bemutatók, protokolláris rendezvények, politikai-ifjúságpolitikai, szórakoztató, sport és játék, szervezéssel kapcsolatos programok.

- 1./ A művészeti bemutatók, aranyérmesek bemutatkozásai, konzultációk és a bemutatók előkészítésére /próbák/ 1975-ig átlag 30 órára állt rendelkezésre, 1977-től rohamosan csökkent ez az időkeret, és 1978-ban már a kifejezetten művészeti előadásokra csak 8 óra jutott.
- 2./ A politikai és más, de kultúrális-politikai tartalommal bíró programok /szellemi vetélkedők, író-olvasó találkozók stb/ a kezdeti 2 órától hamar az átlagos 15 órai időkeretre bővült. A legtöbb időt igényelték 1967-ben, természetesen, mert a KISZ X. évfordulója jegyében folyt az ünnepségsorozat.
- 3./ A szórakozás /tánc, mozi, könnyűműfajú műsorok/ az első EDÜ-n nem is szerepelt, majd kiegészült vele a következő rendezvény, és átlag 10 órában szórakozhattak a diákok.
- 4./ A protokolláris rendezvények /nyitók, zárók, kiállítás, fogadások stb/ 1967-től szintén átlag 10 órai időkeretet igényeltek.

5./ A sport és játék számára 4 óra állt rendelkezésre, 1977-től szervezetten is programba került 6 órai időkerettel, de 1983-ban már erre idő nem volt.

6./ A szervezéssel összefüggő tanácskozások / az EDÜ idején a titkárság, diáktanács, zsüri, kísérő tanárok/ kezdetben átlag 5 órát vettek igénybe, 1975-től 10-10 órát fordítottak erre a rendezők.

A rendelkezésre bocsátott időkeret szakaszosan csökkent - szemlék számára 4 teljes nap volt biztosítva 1973-ig, ez csökkent a diáknapok alatt, amikor 3 teljes nap állt rendelkezésre /2 egész 1-1 fél nap/, végül a fesztiválok idején lecsökkent egy egész és két fél napra /2 teljes nap 1983-ban/. Tekintettel arra, hogy ezeken a napokon a diákok fokozottabb igénybevételével számolhatunk, közel 12 óra állt naponként a programok rendelkezésére.

Érdekes összevetni az egyes programok idejének változásait /ld. grafikon/, szembevetve a művészeti bemutatókra szánt időtartam 1975-től történő rohamos csökkenése. 1983-ban egyformán 10-10 óra jut mindenre, és elmarad a sport.

7./ Minősítés és díjazás az ODN-on

Az országossá kiteljesedett diáknapok bemutatóira és pályázataira a Népművelési Intézet egységes minősítési rendszert dolgozott ki /1962/. Ez a rendszer arany, ezüst, és bronz fokozattal /érem/ minősítette kategóriánként a produkciókat, külön a középiskolásokat, és külön a szakmunkástanulókat.

1975-ig volt érvényben ez a szisztéma; az 1975-ös Országos Diáknapokon először alkalmazták a fesztiváldíjakat. A KISZ KB Titkársága 1977. február 21-i határozatában szabályozta az alapítás és odaitélés rendjét. A díj lényege, hogy nem produkciót minősít, hanem az ODN-en résztvevő iskolai KISZ-szervezet szereplését, aktivitását, közösségi munkáját.

Az időközben /1975/ megyei szintre került arany, ezüst, bronz fokozatú minősítés beleszámított a fesztiváldíj pontszámaiba, valamint az "Éneklő Ifjúság" mozgalomban elért eredmény, a pályázatok minősítése és a tömegsportban való részvétel. Fesztiváldíj-odaitélő Bizottság döntött, melyben diáktanács-tagok, szervezőbizottság tagjai, a három fő művészeti ág egy-egy szakembere és a meghirdető szervek egy-egy képviselője /kb.15 fő/ vett részt. Az öt fesztiválváros mindegyikében három fesztiváldíjat adtak át.

1983-ban a kiírásban módosult a díj és az odaítélés:

- megyének adományozható,
- diáktanács döntése alapján,
- és fesztiválonként /7/ egy-egy díj.

Más díjak: A Helikon példájára a bekapcsolódó új színhelyeken is olyan díjakat alapítottak, melyek voltaképpen az 1977-es fesztiváldíjak elődjei. Így iskola nyerhette el a Helikon Vándorserleget, a Sárospataki Diáknapok Vándorserleget, az Erkel Vándorserleget stb.

Több fesztiválváros más célú díjakat is alapított, egyrészt a sajátos programjaik díjazására, másrészt a fesztiváldíjak kiegészítőjeként.

Az EDÜ díjai:

Kezdetől fogva EDÜ feliratú, babérkoszorús, izléses arany, ezüst, bronz érmekkel és plakettokkal jutalmazta a kategóriák legjobb egyéni és csoportos produkcióit. /Sajnos több száz maradt meg 1973 után./

Az Erkel Vándorserleggel a legjobb összteljesítményt nyújtó iskolákat / a szegedi Tömörkény István Gimnázium végleg elnyerte 1967-ben/ díjazták. Az 1973-as

ismételt alapítás célja már a résztvevő megyék, városok közösségi tevékenységének jutalmazása /Gyula Város Tanácsa alapította/.

Sportol az EDÜ - vándorserleget 1977-ben alapította szintén Gyula Város Tanácsa; azon megye, város fiataljai nyerték, ahonnan a legtöbben vettek részt a sport, játékrendezvényeken.

A fesztiváldíjak mellett a produkciók díjazására közvetlenül erre a célra készített tárgyakat használtak /pl. Takács Győző keramiatálgait/.

1981-ben még a résztvevő megyék és városok is hoztak magukkal különdíjakat, melyek odaítélésének szempontjait ők határozták meg, egyéttértésben az EDÜ-titkárságával.

A tiz EDÜ-n kiosztott díjak /1963-1981/

Arany./érem, plakett/ 542 db; ezüst 556 db és bronz 505 db, több mint mészfélezer "öregdiákot" emlékeztet régi sikereire.

Fesztiváldíj: négyszer hat díjat adtak át 1975-től, így 24 díj került átadásra. Egyéb díjak: átlag 9-9 db közösségeknek, és 10-10 db egyéni produkciók ju-

talmazására, összesen 76 díj a következő címeken:
"Kimagasló közművelődési tevékenységért", "Legjobb klub", "Közösségi munkáért" és a művészeti kategóriák különdíjaként.

Mint kitűnik 1981-re díjazási "anarchia" alakul ki. Az "ősi" rendszer minden hátránya - ha volt, az nem sok - mellett egyszerű és áttekinthető volt, hiszen külön díjazta a bemutatott produkciókat, és külön a résztvevő iskolák, városok és megyék közművelődési, közösségi munkáját, színvonalát.

A közösségek díjazásában az iskola KISZ-szervezetének díjazása, jutalmazása volt a legjobb. Ugyanis ez a "kézzel fogható", megítélhető művelődő közösség és nem a város, vagy a megye /az utóbbi díjazása a legrosszabb ld. 1983/.

Ösztönzés és díjazás

A diáknapok valamennyi szintű programjába történő bekapcsolódást motiváló tényezők közül /pl. belső készítés, tanult anyag bővítése, szerplési vágy, közösség keresése, élményszerzés öröme stb./ nem sorolnám az első helyekre a díjazást. Igyekszem viszont

érzékeltetni, hogy főként diákok esetében és oktatási-nevelési intézmények vonatkozásában, mennyire nem elhanyagolható szerepe van. Utalnék az 1960-as évek elejének diákünnepeire Helikontól - Gyuláig, ahol a kiírásokban külön meg kellett említeni:

"... a zsüri törekedni fog, s az iskoláknak is törekedni kell a versenyszellem kiéleződésének elkerülésére. Ne fejlődjen ki ellenséges hangulat a legkiválóbbak és elkeseredés a lemaradottak között, hanem mindnyájan forrjanak össze a művészet szerény szolgálatában és szeretetében" /30/

Utalnék itt egy vitára és kezdeményezésre, amely megközelítően ebben az időszakban folyt az oktatástervezők, irányítók berkeiben a készségtárgyak osztályozásának eltörléséről. Mindkét törekvés a korszerű pedagógiai gondolkodás jegyében próbálta a régi kereteket, egy mélyen rögzült gyakorlatot, kizökkenteni a gyorsabb fejlődés irányába. A gond az volt, hogy a nevelés-oktatás folyamatában egy ponton az értékelést kívánták korszerűsíteni anélkül, hogy a teljes szemléletváltozás létrejött volna /iskolában és családban egyaránt/. Messze vinne ennek a problémakörnek részletes elemzése /nem is feladat e témában/, az ODN szempontjából a következő tapasztalatai vannak:

- Diákok körében folyó kulturális mozgalomról lévén szó, az értékelésben nehéz elvonatkoztatni attól, hogy a tanulók 6 éves koruktól kezdve napról-napra produkálnak, és azt mérik, jutalmazták /büntetik is/.
- A Népművelési Intézet minősítési rendszere jól szolgálta a fejlődést, közel 20 évig megállta helyét - továbbfejlesztése indokolt.
- A minősítés csak arra vállalkozzon, amit alkalmazásának színtere, kerete megenged: pl. a fesztiváldíjak esetében az országos bemutatókból nem lehet egy megye, vagy város, vagy iskola teljeskörű közművelődési, közösségi munkáját megítélni.
- Ugyanakkor indokolt viszont a bemutatott produkciók szakmai minősítése, a résztvevőket aktivizáló, fegyelmező értékelés,
- ellenkező esetben ugyanis érdektelenné válik az ügy, mert:
 - a./ a diákok és felkészítők egyaránt igénylik az általuk felmutatott színvonal megítélését;
 - b./ a tanulás hosszú éve alatt hozzászoktak a díjazáshoz;

c./ az iskola elsősorban azt ismeri el /diák és tanár felkészítő részéről egyaránt/, amit értékelték, és jutalmaztak. Sőt az új rendtartások is még konzervatívak ebből a szempontból, mert az igazgató feladatául csak az 1-3. helyezettek elismerését szabja.

Ezen indokok alapján az 1975-ig követett ösztönzési rendszert szerényebben lehetett volna módosítani. Azaz a fesztiváldíjakat pluszként adományozva meghagyni a hagyományos és sajátos díjakat. Így a zsűriket /szakmai tanácsadókat/ is megőrizhették volna, mert értelmük lett volna továbbra is munkájuknak.

A fesztiváldíjak odaitélésében ugyanis szakmai szempontok alig jöhetnek szóba, egyébként is arányos elosztásra kerültek a megyék, városok és az iskolatípusok között. Majd később a különböző alapítványokkal olyan mennyiségű díj jött össze, hogy valamilyen címen minden iskola hazavihetett valamilyen jutalmat. Az 1983-as EDÜ "tréfás" díjai már-már a diákok munkájának lebecsülése.

1983-ra még érdektelenebbé váltak az országos bemutatók, hiszen az egységenként /EDÜ-n: Budapest valamely kerülete, Debrecen, Békés megye/ "otthon" megszerkesztett 1-2 órás műsorok alapján legfeljebb a három műsor hasonlítható össze.

Ösztönzés szempontjából a minősítés és díjazás jelentőségét nem szabad lebecsülni, a tartalmi kérdéseknek kell súllyal birniuk, csak arra lehet vállalkozni, amennyire a mozgalom kerete, szervezése lehetőséget nyújt, és csak annyira lehet korszerű vagy korát meghaladó, amennyit a jelenlegi gyakorlat által megengedett fejlődési ütem lehetővé tesz.

8./ Az Országos Diáknapok továbbfejlesztése a tervek és tapasztalatok tükrében

a./ Az ODN célja - célkitűzései az 1983-as országos felhívásban megfogalmazódtak, azok hosszú távon is szolgálják a mozgalmat.

b./ Rendszerét célszerű lenne továbbfejleszteni a KISZ IB 1981-es határozatának szellemében, mégpedig:

- Az iskolai diáknapokra nagyobb hangsúlyt helyezve, az adott intézmény kulturális /mozgalmi/ hagyományához /pl. névadójához/ kötődve évről-évre azonos időpontban megrendezésre kerülő

/művészeti, sport-játék, szórakozás kb. egyharmad-egyharmad arányban/ iskolanapokon. Egy szabadnap igénybevételelével hétvégi /péntek, szombat, vasárnap/ háromnapos rendezvényét fejleszteni. Célszerű lenne, ha minden iskola a tanévre ezirányú "felhívást-kiírást" tenne közzé, melyben a cél érdekében történő más intézményekkel való együttműködést is megtervezhetné.

- A megyei diáknapokon a minősítő bemutatók megrendezése /egy vagy két napban/ lehetőséget adna a megye diákművelődésének áttekintésére, és az ODN-re történő kiválogatásra. Helyes lenne ezt is hagyományhoz, helyhez és időhöz kötni.
 - Az országos diáknapok 1983-ra olyanmire felosztásra kerültek, hogy át lehetne gondolni egy-egy műfaj bemutatóit egy-egy helyszínen megrendezni valóban fesztivál formájában /háromnapos rendezvény keretében/. Ha igény volna rá műfajonként vagy kategóriánként a legjobb produkciókból egy reprezentatív /"országos tanévzáró, vagy nyitó"/ ünnepség közreműködői kikerülhetnének.
- /A közbeeső években az úttörő kulturális szemlék válogatásából/.

c./ A minősítésben - számomra úgy tűnik-, a művelődő /vagy művészeti/ közösségeket külön és a bemutatott produkciókat is külön lenne célszerű megítélni, díjazni. Az iskolai napokon az intézmény hagyományán alapított közösségi és egyéni díjakkal, a megyei rendezvényen a három fokozatú oklevelekkel, az országos diáknapokon a közösség /iskola/ számára alapított fesztiváldíjakkal és a produkciókat a műfaj jellegét is szimbolizáló díjakkal /pl. néptáncosok bemutatóit arany-ezüst-bronz sarkantyúval, vagy színjátszóknál az arany-ezüst-bronz maszkkal stb./.

d./ A legjobb ösztönző, ha a diák ezirányú munkáját az iskola támogatja és elismeri. Például az év végi bizonyítványban bejegyzéssel. Valamint, ha a nyár folyamán /szünyidőben/ műfaji táborok, épitőtábori bemutatók segítik, és folyamatossá teszi a közösség munkáját.

e./ A mozgalom folyamatossága döntő, ezt felülről segíteni lehet azzal, hogy ha az ODN országos bemutatóit követően /vagy már ott/ meghirdetésre kerül a következő rendezvénysorozat. Így a különböző szintű bemutatók, valamint más iskolai rendezvények állandó ritmusa alakul ki.

f./ A mozgalom irányításában növelni tanácsos a társadalmi szervek /művészeti / hatókörét, decentralizálni a megvalósításra irányuló döntéseket. Az együttműködésben az oktatási és köznevelődési intézmények oldaláról egyaránt szorgalmazni a tevékenység szervezését és a feladatok megvalósítását.

1. táblázat

VERS- ÉS PRÓZAMONDÁS, SZINJÁTSZÁS

É v	Vers és próza- mondás	Szinjátsszás			
		irodalmi szinpad	dráma játsszás	egyéb	összesen
1963	145	16	4	1	21
1965	63	7	6	-	13
1967	56	7	6	1	14
1969	52	7	8	1	16
1971	44	1	8	1	10
1973	34	5	6	-	11
1975	27	6	6	1	13
1977	29	4	8	1	13
1979	27	1	7	1	9
1981	26	2	5	2	9
Össz.: 503		56	64	9	129

2. táblázat

NÉPTÁNC ÉS TÁRSASTÁNC

Év	Néptánc	T á r s a s t á n c				
		Párok száma	Amatőr	p. B	C	D kat.
1963	22	18	18	-	-	-
1965	15	25	25	-	-	-
1967	17	57	25	-	18	14
1969	18	26	-	5	11	10
1971	14	27	-	1	4	22
1973	19	35	-	2	12	21
		188	69	8	45	57
1975	13					
1977	14					
1979	8					
1981	14					
Össz. 150						

3. táblázat

SZÓLÓÉNEK, ÉNEKES KISEGYÜTTESÉK

Év	Szóló bemut. száma	Kisegy. száma	Bemutatott művek			Összes
			népdalok ism. szer.	magyar szerző	külföldi szerző	
1963	37	-	29	19	26	74
1965	16	2	10	9	11	30
1967	6	3	6	6	7	19
1969	6	7	7	15	12	34
1971	13	7	15	18	15	48
1973	23	5	15	25	18	58
1975	6	2	14	3	2	19
1977	10	5	15	10	9	34
1979	12	2	15	6	9	30
1981	10	2	18	7	4	29
Össz. 139	35		144	118	113	375

4. táblázat

ÉNEKKAROK, KAMARAKÓRUSOK

Év	Nagykó- rus	Ka- mara- kórus	Bemutatott művek			
			ism./szer- népdal	magyar szerző	külföldi szerző	összesen
1963	22	1	8	50	35	93
1965	23	2	6	43	37	86
1967	11	7	3	50	36	89
1969	11	16	9	52	42	103
1971	15	12	-	62	37	99
1973	16	12	8	69	31	108
1975	7	6	3	22	14	39
1977	7	-	3	11	7	21
1979	4	2	2	10	8	20
1981	5	1	-	11	11	22
Össz.	121	59	42	380	258	680

5. táblázat

SZÓLÓHANGSZER

Év	Rész- vevők száma	h a n g s z e r						
		vonó- sok	zon- gora	har- mo- nika	fa- fúvós	réz- fúvós	penge- tő	egyéb
1963	81	16	53	3	6	1	2	-
1965	47	14	27	2	4	-	-	1
1967	47	12	28	1	4	2	-	-
1969	45	11	21	1	9	2	1	-
1971	61	12	33	4	10	2	-	-
1973	44	9	22	3	7	1	2	-
1975	20	7	7	-	3	-	3	-
1977	37	11	14	-	9	-	3	-
1979	50	14	12	-	14	5	4	1
1981	41	17	8	-	13	3	-	-
Össz.	473	123	225	14	79	16	15	2

6. táblázat

ZENEKAROK - KISEGYSŐK

Év	nagy zk.	kamara zk.	kis együt- tes	Össze- sen	Népze ne	Tánc-Folk zene pol- beat	Össze- sen
1963	1	6	3	10	-	11	21
1965	2	6	2	10	1	7	18
1967	-	2	14	16	3	8	27
1969	-	-	8	8	-	7	16
1971	-	3	13	16	2	5	26
1973	1	2	8	10	2	1	24
1975	1	4	3	7	7	-	18
1977	1	2	3	6	5	-	14
1979	2	2	4	8	3	-	16
1981	-	1	5	6	-	-	11
Össz.:	8	28	63	99	23	39	191

VX. Összegzés

Valamennyi nagy fejezet befejezéseként összegeztem azokat a gondolatokat, melyek a fejezetben tárgyalt téma körüljárására késztetők, valamint a tanulságokat, melyek előbbre vihetnek. Ezek szintézise további tanulságokkal szolgál, amelyek a további fejlődést segíthetik:

1./ Melyek voltak az ODN külső-belső mozgatói?

A szép történelmi hagyomány újraélesztésével elindult mozgalom tartalmában kiteljesedett, és szervezésében is 1967-re, közel tíz év elteltével átfogta az egész ország középfokú intézményeiben művelődő diákság ez irányú tevékenységét. Mindehhez az kellett, hogy a "Helikoni" törekvést a Művelődési Minisztérium és a KISZ felkarolja, támogassa, segítse. Nagyon helyesen a kezdeményező és elsődleges mozgató szerepet a KISZ vállalta, a feltételeket és támogatást a kormányzati szervek. Továbbfejlődésében jelentős szerepet kaptak az újonnan belépő fesztiválvárosok diákhagyományai és a helikontól átvett formák - ez további gazdagodás forrása lett. A kiteljesedés időszakában a helyi kezdeményezések és döntések nagy súllyal bírtak. Az ezt követő időszak aránylag stabil belső fejlődést, szintet tett lehetővé. Az 1970-es évek közepétől kezdett a

mozgalom túlszervezetté válni, és valamiféle

- bár valószínű nem szándékolt - egységesítési tendencia kialakulni. Mindezt a túlzott területi szétosztás csak felerősítette. Ugyanakkor bizonyos elvek /fesztivál jelleg, közösségi-politikai aktivitás fokozása, ösztönzés/díjazás elvei/ megvalósításának túlzottan egy irányú - esetenként a hagyományokkal szembeni - megvalósulását látták elképzelhetőnek. Ugyanakkor ezen általam is helyes elvi irányoknak kibontakozására kevés időt is biztosítottak. Mindezek hozzájárulhattak ahhoz, hogy az 1983-as ODN-fesztiválok alkalmával jelentős viták folytak a rendezvényről.

2./ Az ODN hogyan töltötte be feladatát, hogyan fejleszthető tovább?

Az ODN-mozgalom jó kerete a tanórai és tanórán kívüli művelődésnek és az elért eredmények felmutatásának, a közösségek kialakításának és fejlesztésének. Az országos és megyei /helyenként városi-járási/ rendezvények jó lehetőséget biztosítanak a különböző iskolák diákjainak találkozására, barátkozásra és véleménycserére egyaránt. Községi programjaik jól szolgálják a világnézeti nevelést, az aktuális politikai demonstrációk számára jó lehetőséget nyújtanak. Tartalmában mindig megfelelően tükrözte az oktatás irányítóinak és a

KISZ-nek szándékait, a művészi kategóriák /bemutatott műfajok/ pedig a műfajok országon, megyén belüli állapotát. A versengés jó erjesztője volt az iskolák kulturális tevékenységének.

Miben lelhetők fel az ODN gondjai?

- Először is abban, hogy nem tud kellő folyamatos-
ságot biztosítani a két éves időszak alatt.
- Másodszor a köznevelés és közművelődés intézmény-
rendszerének együttműködési hiányosságaiban.
- Harmadszor a KISZ tevékenységében sem tudtak fo-
lyamatos, állandó elemmé válni, az akciókat és ren-
dezvényeket kísérő, színesítő kulturális elemek.

Más részletek is kisebb gondokat vetettek fel, így például:

- A minősítési rendszer és a díjazás változásai.
- Az iskolai, megyei és országos rendezvények szer-
vezésében meglévő lehetőségeket nem mindig és min-
denütt sikerült hasznosítani.
- Az időelemzésben /általában bemutatott/ kitűnt arány-
eltolódások.
- A fesztiváljelleg fokozása címén olyan hagyományok-

kal, /helyenként tartalommal is/ szembekerült a mozgalom, ami nem volt szükségszerű.

A továbbfejlesztés számomra azt jelenti, hogy az előzőekben felemlített problémákat sikerül átgondolni, és tisztázódnak azon lényegi pontok, melyek a fejlődés irányába hatnak.

Szükség van erre, a már negyedszázados múltú rendezvénysorozatra mégpedig úgy, hogy az alapjait /iskolai művelődés/ erősíteni és szélesíteni kell, a felmenő rendszer részeit pedig egyértelműbbé kell tenni. A területivé vált rendezvények legyenek országosak /ha már így nevezzük/ vagy úgy, hogy visszacsökkentik az optimális ötre a fesztiválokat, vagy úgy, hogy egyes kategóriák /esetleg egymáshoz műfajilag közel álló kategóriákat/ egy-egy helyen, kerülnek bemutatásra - így valóban országos rálátást nyújtva, és megadva a lehetőséget arra, hogy a vezető szakemberek véleményt alkothassanak, tanácsokkal láthassák el a szereplőket és felkészítőket egyaránt. Példa erre a pályázatok rendszerének alakulása.

Ne tűnjék úgy, hogy a diákközművelődésnek és egyik keretének /ODN/ eltúlzom hatását, jelentőségét.

Meggyőződésem, hogy a nevelés-oktatás folyamatában igen jó eszköz, az érzelmi, etikai nevelésben nél-

külözhetetlen. Megérdemli tehát a diákéletnek ez a része is, hogy megfontolt, pontos, előremutató döntések alapján fejlődjön a jövő társadalmának örömére, az egyes diákok önmegvalósításának szolgálatában.

Szeged, 1984.

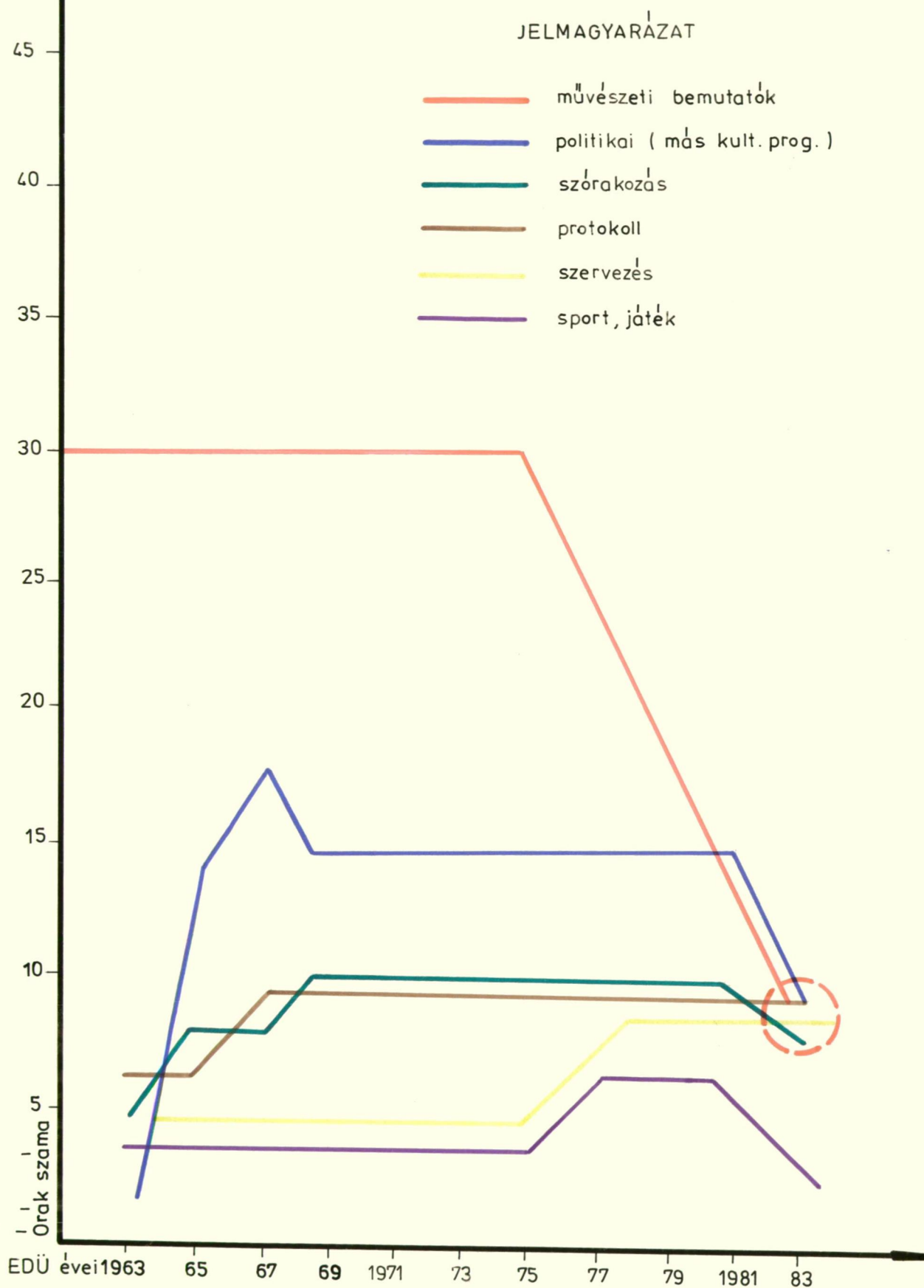
Felhasznált irodalom

- 1./ Vitányi Iván: Társadalom, kultúra, szociológia
- 2./ A.Gramsci: Válogatott pedagógiai írások /Bp.1959/
- 3./ Marx György: Jövőidőben /Bp. 1979/
- 4./ Inkai Péter-Kozma Tamás-Nagy József-Ritoók Pálné:
Az ezredforduló iskolája /Tankönyvkiadó, 1979/
- 5./ Nagy József: Folyamatos fejlesztés a meglévő iskolaszervezet keretei között /Köznevelés, 1983.
XXXIX. évf. 21. szám/
- 6./ Mihály Ottó: A permanens nevelés-művelődés elméleti és gyakorlati törekvései /oktatási rendszerről/ Kossuth, 1982.
- 7./ Ágoston György-Jausz Béla: A nevelés elmélete II.
Tankönyvkiadó, 1964.
- 8./ Fukász György: Művészeti nevelés - amatőrök
Népművelés, 1981/11.
- 9./ Köpeczi Béla: Magyar kultúra harminc éve
/Kossuth, 1975/
- 10./ KISZ KB IB állásfoglalása az amatőr művészeti mozgalom fejlesztésének feladatairól
/Ifjúságpolitikai Közlöny, 1981/11./
- 11./ A gimnáziumi nevelés és oktatás terve
/Tankönyvkiadó, 1978/
- 12./ A szakközépiskolai nevelés és oktatás terve.
A tanórán és iskolán kívüli nevelés terve.
- 13./ Szakmunkásképző iskolák - tanórán kívüli nevelés
terve. /Tankönyvkiadó, 1979/

- 14./ Helikon - Tájékoztató, 1967
- 15./ Felhívás - EDÜ 1963. Gyula
- 16./ Felhívás - EDÜ 1965. Gyula
- 17./ Felhívás - EDÜ 1967. Gyula
- 18./ Felhívás - EDÜ 1969. Gyula
- 19./ Felhívás - EDÜ 1971. Gyula
- 20./ Felhívás - EDÜ 1973. Gyula
- 21./ Felhívás - EDÜ 1975. Gyula
- 22./ Felhívás - EDÜ 1977. Gyula
- 23./ Felhívás - EDÜ 1979. Gyula
- 24./ Felhívás - EDÜ 1981. Gyula
- 25./ Felhívás - ODN 1983.
- 26./ Felhívás - Helikon 1967.
- 27./ Albel Andor: Az Erkel Diákünnepek krónikája
/1963-1979/
- 28./ Sárospataki Diáknapok ünnepségeinek tájékoztatója
/1962/
- 29./ Sárospataki Diáknapok ünnepségeinek tájékoztatója
/1963/
- 30./ Felhívás - Helikon 1962.
- 31./ Felhívás Budapest középiskolás és iparitanuló fiataljaihoz /1962/
- 32./ Országos Diáknapok részletes kiírása /1982/83/
- 33./ Kormos Sándor: Ifjúság és közművelődés
/Népművelés 1981/2./

- 34./ MSZMP XII. kongresszusának jegyzőkönyve,
Kossuth 1980.
- 35./ Andrássy Mária-Vitányi Iván: Ifjúság és kultúra
- 36./ Trencsényi Imre: Ujra miénk volt a szinpad
/Népművelés 1981/2./
- 37./ Trencsényi Imre: Helikon
- 38./ Debreczeni Tibor: Hogyan tovább diákszínjátszás?
Népművelés - Szinkép 1981. szeptember

AZ 1-6 PROGRAMOKRA FORDÍTOTT IDŐTARTAM ALAKULÁSA / 1963 - 1983 /

15-65/1984.bksz.

Tárgy: Albel Andor
doktori szigorlata.
Melléklet: 1 db disszertáció

Dr. Duró Lajos elvtársnak
tszv. egyetemi docens

H e l y b e n

Professzor Elvtárs!

Mellékelve Albel Andor: Az Országos Diáknapok 25 éves története és szerepe a nevelésben

című doktori értekezését tisztelettel felkérem, hogy azt megbirálni sziveskedjék. Legyen szabad Professzor Elvtárs szives figyelmét felhívnom tanácsülésünk ama határozatára, amely a birálat elkészítésének és benyújtásának legkésőbbi határidejét a kézhezvételtől számított harmadik hónap utolsó napjában állapította meg.

A mellékelte értekezést a birálat elkészítése után sziveskedjék átadni tanszéke könyvtárájának leltárba vétel és a könyvtárban való elhelyezés céljából.

Szeged, 1984. febr. 3.

A kiadmány hiteles: 1

Magyaróczy Péter
főelőadó

Jóváírás

.....
dékán

Kapták: Dr. Nagy József prof.

Dr. Duró Lajos tszv. docens . társbiráló